

Co-funded by the
Tempus Programme
of the European Union

Рамки кваліфікацій у Європейському освітньому просторі

**Видання здійснено в рамках проекту Європейського Союзу
544524-TEMPUS-1-2013-1-PL-TEMPUS-SMHES**

2017

УДК 378(4)

З-38

Рекомендовано Вченою Радою Національного Університету «Одеська морська академія» як навчально-методичний посібник для навчання викладачів та фахівців, які приймають участь у розробленні та впровадженні нових освітніх програм, сумісних з Національною рамкою кваліфікацій України та загальноєвропейськими рамками кваліфікацій.

(протокол № 10 від «25» травня 2017 р.)

*Видання здійснено в рамках проекту Європейського Союзу
544524-TEMPUS-1-2013-1-PL-TEMPUS-SMHES
«Рамка кваліфікацій в галузі наук про навколишнє середовище
в українських університетах»*

Укладачі:

В. М. Захарченко, М. В. Міюсов, Д. Г. Парменова

Рецензенти:

Т. А. Сафранов, доктор геолого-мінералогічних наук, професор, завідувач кафедри екології та охорони довкілля Одеського державного екологічного університету, голова підкомісії 101 «Екологія» Науково-методичної комісії з біології, природничих наук та математики;
Г. В. Тітенко, кандидат географічних наук, доцент, декан екологічного факультету Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

3-38 Рамки кваліфікацій у Європейському освітньому просторі. Навчально-методичний посібник / Укл. В. М. Захарченко, М. В. Міюсов, Д. Г. Парменова – Одеса: НУ «ОМА», 2017. – 88 с.

У посібнику викладено навчально-методичний матеріал щодо сутності рамок кваліфікацій, історії їх розроблення та впровадження у європейському просторі вищої освіти. Розглянуті загальноприйняті підходи до формування опису кваліфікацій вищої освіти, що використовуються у європейських та національних рамках кваліфікацій.

Посібник призначений для навчання розробників сучасних освітніх програм.

УДК 378(4)

© Національний університет «Одеська морська академія», 2017

АНОТАЦІЯ

Навчально-методичний посібник призначається для навчання викладачів та фахівців, які планують приймати участь у розробленні та впровадженні нових освітніх програм, сумісних з Національною рамкою кваліфікацій України та загальноєвропейськими рамками кваліфікацій.

Посібник містить структурований навчально-методичний матеріал (курс) для навчання (тренінгу) розробників освітніх програм, сумісних з рамками кваліфікацій. Курс складається з п'яти розділів, які дозволяють ознайомитися з загальноєвропейськими рамками кваліфікацій, що запроваджені у Європейському просторі вищої освіти; із змістом і роллю національних рамок кваліфікацій та підходами до їх розроблення у Європейському просторі вищої освіти; з процесом розроблення, структурою, змістом та стратегією впровадження Національної рамки кваліфікацій України, а також з існуючими підходами до розроблення галузевих рамок кваліфікацій в європейських країнах.

ABSTRACT

The textbook is designed for training of those lecturers and experts who plan to take part in the development and implementation of new study programmes compatible with the National Qualifications Framework of Ukraine and European qualifications frameworks.

The textbook includes structured study material (training course) for training of developers of study programmes in compliance with qualifications frameworks. The course consists of five sections which allow to get acquainted with European qualifications frameworks that are implemented in the European Higher Education Area; with the content and role of National Qualifications Frameworks and approaches to their development in the European Higher Education Area; with the development process, structure, content and implementation strategy of the National Qualifications Framework of Ukraine, as well as with existing approaches to development of Sectoral qualifications frameworks in European countries.

Зміст

	Стор.
Загальні відомості.....	6
Загальна інформація про проект QANTUS, його мета та цілі.....	6
Мета і завдання курсу.....	7
Очікувані результати навчання.....	7
Обсяг курсу.....	8
План курсу.....	8
<i>Кількісна матриця курсу.....</i>	8
<i>Розподіл часу на проведення лекційних занять.....</i>	9
<i>Теми семінарських занять.....</i>	10
Глосарій	11
Розділ 1. Рамки кваліфікацій як інструмент розвитку європейського простору вищої освіти.....	16
Контрольні запитання та завдання за розділом 1.....	18
Розділ 2. Загальноєвропейські рамки кваліфікацій.....	19
2.1. Дублінські дескриптори	19
2.2. Рамка кваліфікацій Європейського простору вищої освіти.....	23
2.3. Європейська Рамка кваліфікацій для навчання впродовж життя....	25
2.4. Співставлення Європейських метарамок кваліфікацій.....	27
Контрольні запитання та завдання за розділом 2.....	28
Розділ 3. Національні рамки кваліфікацій у Європейському просторі вищої освіти	29
3.1. Роль і місце національних рамок кваліфікацій у системі вищої освіти	29
3.2. Традиційні підходи до розроблення національних рамок кваліфікацій.....	32
Контрольні запитання та завдання за розділом 3.....	33
Розділ 4. Національна рамка кваліфікацій України.....	34
4.1. Історія розроблення Національної рамки кваліфікацій в Україні...	34
4.2. Структура та зміст Національної рамки кваліфікацій України.....	35
4.3. Впровадження Національної рамки кваліфікацій в Україні.....	38
Контрольні запитання та завдання за розділом 4.....	43
Розділ 5. Галузеві рамки кваліфікацій в Європейському просторі вищої освіти.....	44
Контрольні запитання та завдання за розділом 5.....	45
Список використаних джерел.....	47
Додатки.....	49

Додаток 1. Список країн-учасниць на засіданні JQI у Дубліні 18 жовтня 2004 року.....	49
Додаток 2. Відмінності між циклами вищої освіти у Дублінських дескрипторах (англійською мовою).....	50
Додаток 3. Рамка кваліфікацій Європейського простору вищої освіти (англійською мовою).....	53
Додаток 4. Рекомендації щодо Європейської рамки кваліфікацій для навчання впродовж життя (англійською мовою).....	55
Додаток 5. Співставлення дескрипторів рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти з дескрипторами Європейської рамки кваліфікацій для навчання впродовж життя (англійською мовою).....	61
Додаток 6. Співставлення НРК Данії та Італії.....	65
Додаток 7. Постанова КМУ «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій».....	68
Додаток 8. Галузева Європейська рамка кваліфікації у сфері архітектури (англійською мовою).....	75
Додаток 9. Проект Секторальної рамки Кваліфікацій для телекомунікаційного сектора в Польщі «SRK Tele» (польською мовою)..	81

Загальні відомості

Навчально-методичний посібник розроблено в рамках Темпус-проекту 544524-TEMPUS-1-2013-1-PL-TEMPUS-SMHES «Рамка кваліфікацій в галузі наук про навколишнє середовище для українських університетів». Посібник містить структурований навчально-методичний матеріал (курс) для навчання (тренінгу) розробників освітніх програм, сумісних з рамками кваліфікацій.

Загальна інформація про проект QANTUS, його мета та цілі

Метою Темпус-проекту 544524-TEMPUS-1-2013-1-PL-TEMPUS-SMHES «Рамка кваліфікацій в галузі наук про навколишнє середовище для українських університетів» є підвищення якості та актуальності вищої освіти в Україні і збільшення конвергенції з розробками ЄС шляхом розроблення кваліфікаційних рамок.

Цілями проекту визначено:

- аналіз існуючих стандартів і методологій розроблення кваліфікаційних рамок у галузі екології, охорони навколишнього природного середовища та збалансованого природокористування;
- розроблення галузевої рамки кваліфікацій у галузі екології, охорони навколишнього природного середовища та збалансованого природокористування;
- навчальні курси з розроблення та впровадження нових навчальних програм, сумісних з рамкою кваліфікацій у галузі екології, охорони навколишнього природного середовища та збалансованого природокористування.

Одним з основних завдань проекту є ідентифікація і класифікація ключових загальних та предметно-орієнтованих компетентностей та результатів навчання для кваліфікацій у сфері наук про навколишнє середовище, що має забезпечити порівнянність кваліфікацій, які здобуваються в українських вищих закладах освіти, з різними рамками кваліфікацій та будуть сприяти розробленню освітніх програм. Ключові загальні та предметно-орієнтовані компетентності та результати навчання мають бути визначеними у галузевій рамці кваліфікацій у сфері наук про навколишнє середовище, яка, у свою чергу, повинна узгоджуватись з Національною рамкою кваліфікацій та Європейськими мета-рамками.

Мета і завдання курсу

Метою курсу є підвищення рівня обізнаності науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів у питаннях сучасних підходів до опису, порівняння та зіставлення кваліфікацій; набуття ними здатностей щодо застосування результатного підходу до опису кваліфікацій й розроблення освітніх програм, сумісних з рамками кваліфікацій.

Завданнями курсу є:

- набуття слухачами знань та розуміння щодо рамок кваліфікацій як інструменту розвитку Європейського простору вищої освіти; структурою, змістом та стратегією впровадження Національної рамки кваліфікацій України;
- набуття слухачами практичних навичок щодо формування описів кваліфікацій та зіставлення кваліфікацій, здобутих у різних країнах;
- набуття здатностей до аналізу різних систем кваліфікацій.

Очікувані результати навчання

Опанування навчального матеріалу курсу передбачає досягнення слухачами наступних результатів навчання:

- знання та розуміння основних підходів до описів кваліфікацій, що застосовуються у різних країнах, їх відмінностей у порівнянні з традиційними методами їх опису;
- розуміння призначення та сутності рамок кваліфікацій, їх класифікації та ролі у розвитку Європейського простору вищої освіти й реалізації стратегії навчання впродовж життя;
- знання та розуміння структури та підходів до опису кваліфікаційних рівнів у Європейських метарамках кваліфікацій, їх спільних рис та відмінностей;
- знання та розуміння цілей і функцій національних рамок кваліфікацій, структури та змісту Національної рамки кваліфікацій України;
- знання та розуміння цілей і функцій галузевих рамок кваліфікацій, підходів до їх розроблення в європейських країнах;
- уміння формувати описи кваліфікацій вищої освіти різних рівнів для різних галузей освіти у системах дескрипторів європейських рамок кваліфікацій та Національної рамки кваліфікацій України;
- уміння формулювати загальні та фахові компетентності і програмні результати навчання, які є притаманними певній професії, для різних кваліфікаційних рівнів;

- уміння ідентифікувати та зіставляти кваліфікації за рівнями складності та галузями освіти;

- здатність аналізувати та зіставляти різні системи кваліфікацій та визначати еквіваленти певних кваліфікацій у різних країнах.

Обсяг курсу

Обсяг курсу становить 1 кредит Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи (30 годин).

План курсу

Кількісна матриця курсу

Назви розділів і тем курсу	Кількість годин
<i>1</i>	<i>2</i>
Розділ 1. Рамки кваліфікацій як інструмент розвитку європейського простору вищої освіти	
Рамки кваліфікацій як інструмент реалізації стратегії навчання впродовж життя	1
Роль рамок кваліфікацій у розвитку Європейського простору вищої освіти	1
Основні поняття та термінологія вищої освіти, що використовується у Європейському просторі вищої освіти	2
Разом за розділом 1	4
Розділ 2. Загальноєвропейські рамки кваліфікацій	
Дублінські дескриптори	2
Рамка кваліфікацій Європейського простору вищої освіти	2
Європейська Рамка кваліфікацій для навчання впродовж життя	3
Співставлення Європейських метарамок кваліфікацій	5
Разом за розділом 2	12
Розділ 3. Національні рамки кваліфікацій у Європейському просторі вищої освіти	
Роль і місце національних рамок кваліфікацій у системі вищої освіти	1
Традиційні підходи до розроблення національних рамок кваліфікацій	1
Разом за розділом 3	2

<i>1</i>	<i>2</i>
Розділ 4. Національна рамка кваліфікацій України	
Історія розроблення Національної рамки кваліфікацій в Україні	1
Структура та зміст Національної рамки кваліфікацій України	5
Впровадження Національної рамки кваліфікацій в Україні	2
Разом за розділом 4	8
Розділ 5. Галузеві рамки кваліфікацій в Європейському просторі вищої освіти	
Мета та підходи до розроблення галузевих рамок кваліфікацій в Європейському просторі вищої освіти	4
Разом за розділом 5	4
<i>Усього годин по тренінг-курсу</i>	<i>30</i>

Розподіл часу на проведення лекційних занять

Назви розділів і тем курсу	Кількість годин
<i>1</i>	<i>2</i>
Розділ 1. Рамки кваліфікацій як інструмент розвитку європейського простору вищої освіти	
Рамки кваліфікацій як інструмент реалізації стратегії навчання впродовж життя	1
Роль рамок кваліфікацій у розвитку Європейського простору вищої освіти	1
Основні поняття та термінологія вищої освіти, що використовується у Європейському просторі вищої освіти	2
Разом за розділом 1	4
Розділ 2. Загальноєвропейські рамки кваліфікацій	
Дублінські дескриптори	1
Рамка кваліфікацій Європейського простору вищої освіти	1
Європейська Рамка кваліфікацій для навчання впродовж життя	1
Співставлення Європейських метарамок кваліфікацій	1
Разом за розділом 2	4
Розділ 3. Національні рамки кваліфікацій у Європейському просторі вищої освіти	
Роль і місце національних рамок кваліфікацій у системі вищої освіти	1

<i>1</i>	<i>2</i>
Традиційні підходи до розроблення національних рамок кваліфікацій	1
Разом за розділом 3	2
Розділ 4. Національна рамка кваліфікацій України	
Історія розроблення Національної рамки кваліфікацій в Україні	1
Структура та зміст Національної рамки кваліфікацій України	1
Впровадження Національної рамки кваліфікацій в Україні	2
Разом за розділом 4	4
Розділ 5. Галузеві рамки кваліфікацій в Європейському просторі вищої освіти	
Мета та підходи до розроблення галузевих рамок кваліфікацій в Європейському просторі вищої освіти	2
Разом за розділом 5	2
<i>Усього годин лекцій по курсу</i>	<i>16</i>

Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Опис кваліфікацій вищої освіти у Дублінських дескрипторах та у Рамці кваліфікацій Європейського простору вищої освіти: спільні риси та відмінності	2
2.	Опис кваліфікацій вищої освіти у Європейській рамці кваліфікацій для навчання впродовж життя та її співставлення з Рамкою кваліфікацій Європейського простору вищої освіти	4
3.	Співставлення кваліфікацій, здобутих у різних країнах	2
4.	Опис кваліфікацій вищої освіти у Національній рамці кваліфікацій України	2
5.	Формулювання компетентностей та програмних результатів навчання для певної галузі освіти або професійної діяльності	2
6.	Галузеві та секторальні рамки кваліфікацій у Європейському просторі вищої освіти: огляд прикладів та їх аналіз	2
	<i>Усього годин по семінарським заняттям тренінг-курсу</i>	<i>14</i>

Глосарій

Глосарій містить 19 ключових термінів вищої освіти, які використовуються міжнародною, європейською та українською фаховою спільнотою, розуміння яких є необхідним для опанування навчального матеріалу курсу. Глосарій сформовано на основі Національного освітнього глосарію [1].

Болонський процес (Bologna process): Структурна й парадигмальна реформа вищої освіти в Європі, початок якій покладено підписанням Болонської декларації в 1999 р. у Болоньї (Італія) і яка спрямована на створення привабливого і конкурентоздатного Європейського простору вищої освіти. Реалізація перетворень здійснюється відповідно до комюніке (декларацій) конференцій міністрів, відповідальних за вищу освіту, що проводяться не рідше, ніж раз на два роки: 2001 (Прага), 2003 (Берлін), 2005 (Берген), 2007 (Лондон), 2009 (Левен/Лювен-ля-Ньов), 2010 (Будапешт/Відень), 2012 (Бухарест), 2015 (заплановано в Єревані).

Взаємне визнання (Mutual recognition): Взаємна згода двох або більше інституційних органів щодо визнання кожним академічних ступенів, освітніх програм чи вищих навчальних закладів / закладів вищої освіти і підтвердження двома або більше агенціями забезпечення якості чи акредитації того, що методологія агенцій дотримана і відповідні процедури реалізовані належним чином.

Дескриптори кваліфікації (Descriptors of qualifications). Загальний опис кваліфікацій за рівнями (підрівнями, етапами, циклами) у термінах компетентностей.

Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система, ЄКТС (European Credit Transfer and Accumulation System, ECTS): Система трансферу і накопичення кредитів, що використовується в Європейському просторі вищої освіти з метою надання, визнання, підтвердження кваліфікацій та освітніх компонентів і сприяє академічній мобільності здобувачів вищої освіти. Система ґрунтується на визначенні навчального навантаження здобувача вищої освіти, необхідного для досягнення визначених результатів навчання; навантаження обліковується у кредитах ЄКТС. В ЄКТС навантаженню одного навчального року за денною формою відповідають 60 кредитів.

Європейський простір вищої освіти, ЄПВО (European Higher Education Area, EHEA): Простір вищої освіти країн-учасниць Болонського процесу, що проводять узгоджену і прозору освітню політику. Болонською декларацією у 1999 р. проголошено формування до 2010 р. привабливого і конкурентоздатного Європейського простору вищої освіти (ЄПВО),

Будапештсько-Віденською декларацією у 2010 р. заявлено про його створення. Комюніке, прийнятим у Льовені/Лувен-ла-Ньові (2009 р.), визначено стратегію розвитку ЄПВО до 2020 р. Основними інструментами ЄПВО є Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система, національні рамки кваліфікацій, сумісні з Рамкою кваліфікацій ЄПВО (2005 р.), та Додаток до диплома.

Кваліфікація (Qualification): Офіційний результат оцінювання і визнання, який отримано, коли уповноважена установа встановила, що особа досягла компетентностей (результатів навчання) відповідно до стандартів вищої освіти, що засвідчується відповідним документом (ступінь, диплом, сертифікат або інше свідоцтво) про вищу освіту.

За концепцією Міжнародної стандартної класифікації професій кваліфікація - здатність особи виконувати завдання і обов'язки певного виду діяльності, визначається рівнем і спеціалізацією освіти (формальної, неформальної, інформальної). Сучасне розуміння кваліфікації як «втільнення певної якості» (*лат.*) виходить за межі придатності для професійної діяльності та не обмежується її професійними ознаками. Рамки (як певне шкалювання) кваліфікацій передбачають принципову їх вимірюваність (визначеність) і градацію. Для забезпечення цього кваліфікації описуються в термінах результатів навчання, останні, у свою чергу, формулюються в термінах компетентностей (реалізаційні здатності особи). Термін «кваліфікація» охоплює широке різноманіття результатів формального, неформального, інформального навчання як в освітній системі, так і поза нею. З огляду на провайдера кваліфікацій вони поділяються на академічні / освітні (надаються освітньою системою на основі освітніх стандартів) та професійні (надаються переважно роботодавцями або спільно з ними на основі професійних стандартів, вироблених у сфері праці).

У Лісабонській конвенції з визнання кваліфікацій вищої освіти в європейському регіоні (1997 р.), спрямованій на зіставлення, порівнювання і встановлення еквівалентності документів про вищу освіту різних країн, документах Європейського простору вищої освіти під кваліфікацією також розуміють будь-який ступінь, звання, диплом або інше свідоцтво, що надані компетентним органом і засвідчує успішне закінчення відповідної програми з вищої освіти.

Компетентнісний підхід (Competence-based approach):

Підхід до визначення результатів навчання, що базується на їх описі в термінах компетентностей. Компетентнісний підхід є ключовим методологічним інструментом реалізації цілей Болонського процесу та за своєю сутністю є студентоцентрованим.

Компетентність/компетенності (*Competence, competency / competences, competencies*). Динамічна комбінація знань, вмінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти.

Компетентності лежать в основі кваліфікації випускника. Компетентність (компетентості) як набуті реалізаційні здатності особи до ефективної діяльності не слід плутати з компетенцією (компетенціями) як наданими особі повноваженнями.

Компетенція/компетенції (*Competence, competency/competences, competencies*). Надані (наприклад, нормативно-правовим актом) особі (іншому суб'єкту діяльності) повноваження, коло її (його) службових й інших прав і обов'язків. Слід відрізнити поняття компетенції/компетенцій від компетентності/компетентностей як набутих реалізаційних здатностей особи.

Комунікація (*Communication*): Взаємозв'язок суб'єктів з метою передавання інформації, узгодження дій, спільної діяльності, зокрема для здійснення освіти, навчання.

Кредит ЄКТС (*Credit ECTS*): одиниця вимірювання обсягу навчального навантаження здобувача вищої освіти, яка використовується в Європейській кредитній трансферно-накопичувальній системі (ЄКТС), необхідного для досягнення визначених (очікуваних) результатів навчання.

Певна кількість кредитів ЄКТС призначається всім компонентам освітньої програми та програмі в цілому. Обсяг одного кредиту ЄКТС становить 30 годин за Законом України «Про вищу освіту». Навантаження одного навчального року за денною формою навчання становить, як правило, 60 кредитів ЄКТС.

Мобільність (*Mobility*): Один із ключових принципів формування європейських просторів вищої освіти і досліджень, що передбачає різноманітні можливості для вільного переміщення студентів, викладачів, дослідників, адміністраторів у цих просторах з метою академічного і загальнокультурного взаємозбагачення, слугує забезпеченню цілісності зазначених європейських просторів.

Навченість навчатися (*Learning to learn*): Здатність до організації і постійного продовження власного індивідуального та / або групового навчання.

Освітні кваліфікації (*Educational qualifications*): Кваліфікації, що присуджуються в освітній системі на основі освітніх стандартів. У вищій освіті освітні кваліфікації називають ступенями.

Професійні кваліфікації (Professional qualifications):

Кваліфікації, які надаються з урахуванням професійних стандартів, що діють у сфері праці, і відображають здатність особи виконувати завдання і обов'язки певного виду професійної діяльності. За суб'єктом надання професійні кваліфікації поділяються на кар'єрні (надаються у сфері праці) та освітні (надаються у сфері освіти). Серед професійних кар'єрних кваліфікацій - кваліфікаційні розряди, ранги, класні чини, категорії, звання тощо.

Професійні освітні кваліфікації (Professional educational qualifications).

Освітні кваліфікації, які орієнтовані на вихід випускника на ринок праці, здійснення професійної діяльності та надаються в освітній сфері з урахуванням професійних стандартів за результатами виконання професійних освітніх програм. Професійні освітні кваліфікації не слід плутати із академічними кваліфікаціями (ступенями), що орієнтовані на подальше навчання, або професійними кар'єрними кваліфікаціями, які надаються роботодавцями у сфері праці.

Рамка кваліфікацій (Qualifications framework): Цілісний структурований опис кваліфікаційних рівнів, через який можуть бути виражені та співвіднесені між собою в узгоджений спосіб усі кваліфікації у певній системі кваліфікацій. Рамки кваліфікацій визначають результати навчання, виражені в термінах компетентностей, для кваліфікацій певних рівнів.

Розрізняють загальноєвропейські, національні та галузеві рамки кваліфікацій.

До загальноєвропейських рамок кваліфікацій відносяться Європейська рамка кваліфікацій для навчання впродовж життя, Рамка кваліфікацій Європейського простору вищої освіти.

Рамка кваліфікацій Європейського простору вищої освіти (Framework for Qualifications of the European Higher Education Area, FQ EHEA):

Всеохоплююча рамка (шкала) кваліфікацій, яка розроблена для вищих навчальних закладів/закладів вищої освіти Європи, прийнята на Бергенській конференції (2005 р.), описує три послідовні цикли вищої освіти: перший, включаючи короткий, (бакалаврський), другий (магістерський) і третій (докторський). Для опису кваліфікаційних рівнів рамки використовуються Дублінські дескриптори, що складаються з п'яти видів компетентностей (результатів навчання): знання і розуміння; застосування знань і розуміння; формування суджень; комунікація; здатність до подальшого навчання, розвитку, а також кредитний вимір для першого і другого циклів.

Результати навчання (Learning outcomes). Сукупність знань, умінь, навичок, інших компетентностей, набутих особою у процесі навчання за

певною освітньо-професійною, освітньо-науковою програмою, які можна ідентифікувати, кількісно оцінити та виміряти.

Результати навчання в сукупності із критеріями їх оцінювання визначають мінімальні вимоги до присвоєння кредитів, у той час, як виставлення оцінок ґрунтується на співставленні реальних навчальних досягнень студента із мінімальними вимогами. Реальні результати навчання відрізняються від навчальних цілей (очікуваних результатів) тим, що стосуються навчальних досягнень студента, тоді як цілі навчання є намірами викладача (запланованими результатами). Термін «результати навчання» є одним з основних термінів Болонського процесу і важливий для розуміння та порівняння розмаїття академічних ступенів (кваліфікацій) в Європі, зміни освітньої парадигми з процесної на результатну. Останнє означає перехід від підходу в побудові освітніх програм і викладанні, орієнтованого на викладача, до студентоцентрованого підходу.

Розділ 1. Рамки кваліфікацій як інструмент розвитку європейського простору вищої освіти

У сучасному світі процеси глобалізації та мобільності виходять на перший план. Мобільність дійсно набуває глобального масштабу. Люди все частіше рухаються між країнами, зокрема - з метою навчання та працевлаштування. При цьому суттєвим стає питання «розпізнавання» як академічних, так і професійних кваліфікацій, які здобуваються у різних країнах. Так, наприклад, роботодавець при прийомі на роботу особи, яка здобула кваліфікацію в іншій країні, не завжди має уявлення про те, який рівень освіти та професійної підготовки отримала людина та які професійні права є притаманними для її кваліфікації. Так само, у випадку продовження навчання в іншій країні можуть виникати питання щодо академічних прав (можливостей), які можуть бути надані особі.

Таким чином, у сучасному світі виникла необхідність в універсальному інструменті, який дозволив би порівнювати та зіставляти кваліфікації, що здобуваються у різних країнах. Таким інструментом стали рамки кваліфікацій, які мають надавати прозору та зрозумілу інформацію про усі можливі кваліфікації.

Розроблення концептуальних підходів до опису кваліфікацій на теперішній час є найважливішим пріоритетом для багатьох країн, які впроваджують реформи освіти, зокрема – в рамках Болонського процесу.

Підходи до опису кваліфікацій та поняття рамок кваліфікацій не може розглядатись відокремлено від основних цілей вищої освіти та їх багатовимірності. У широкому розумінні, в рамках Болонського процесу визначені чотири основних цілі вищої освіти:

- підготовка до ринку праці;
- підготовка до життя у якості активного громадянина демократичного суспільства;
- розвиток особистості;
- розвиток широкої передової бази знань.

Звернемо увагу, що перші три цілі вищої освіти акцентовані на людині, яка здобуває певну кваліфікацію. Щодо четвертої цілі вищої освіти, то акцент робиться на рівні суспільства, що не в останню чергу пов'язано зі зв'язком кваліфікацій із здатністю до працевлаштування та іншими соціальними цілями. Проте у кожному з чотирьох випадків у центрі уваги є особистість та соціальні виміри.

Ці процеси не обмежуються Європою та вищою освітою, а поширюються на інші сфери освіти й підготовки, а також на інші частини Світу, такі, як

Австралія, Нова Зеландія, Південна Африка. На теперішній час розроблення національних систем кваліфікацій та описів кваліфікацій здійснюється в більш ніж 130 країнах світу і веде до необхідності систематизації цілей і завдань освіти, у тому числі - вищої, з урахуванням потреб ринку праці.

Ситуація у цій сфері є досить непростюю і ускладнюється наявністю декількох різних підходів до описів та вимірювань навчальних (освітніх) програм. Серед таких підходів є такі, що базуються на терміні (роках) навчання, на кредитах (кредитних одиницях), на ідентифікації компетентностей й результатів навчання та інші.

Традиційні моделі і методи опису кваліфікаційних структур (систем кваліфікацій) полягає у застосуванні результатів навчання та компетентностей, рівнів та ідентифікаторів рівнів, предметних показників та дескрипторів кваліфікацій. Без цих загальних підходів досягти повного визнання, реальної прозорості та створення ефективного Європейського простору вищої освіти буде значно складніше. Більшість положень, визначених у програмних документах Болонського процесу, можуть бути реалізовані шляхом розроблення рамок кваліфікацій, заснованих на результатному підході та спільній методології їх опису.

Рамки кваліфікацій у Європі вже мають свою історію. Вони пройшли шлях від початкового становлення до теперішнього стану, коли вони стають все більш і більш придатними для практичного застосування. У сучасному світі рамки кваліфікацій стають інструментом публічної політики, що забезпечує реалізацію стратегії навчання впродовж життя та сприяє:

- формуванню суспільства, заснованого на знаннях;
- більш ефективній взаємодії систем освіти та ринку праці;
- розвитку мобільності;
- забезпеченню належної компетентності та конкурентної спроможності особистості впродовж життя та запобіганню ранньому виходу людей з ринку праці й активного життя.

Будь-яка рамка кваліфікацій являє собою цілісний структурований опис кваліфікаційних рівнів, через який можуть бути виражені та співвіднесені між собою в узгоджений спосіб усі кваліфікації [2] та являє собою живі та адаптивні системи, які дозволяють врахувати зміни професійних вимог на ринку праці, за допомогою корегування та вдосконалення у сфері вищої освіти.

Створення ефективних систем описів та позиціонування кваліфікацій відіграє ключову роль у становленні та розвитку Європейського простору вищої освіти (ЄПВО), зокрема, вони:

- створюють системи ідентифікації та порівняння кваліфікацій;

- допомагають роботодавцям, громадянам та суспільству в цілому розуміти весь спектр кваліфікацій та їх співвідношення між собою;
- дозволяють розробляти та оптимізувати траєкторії навчання;
- створюють основи для розроблення освітніх і професійних стандартів, що ґрунтуються на результатах навчання (компетентностях);
- сприяють визнанню кваліфікацій;
- сприяють мобільності як у «міжпрофесійному», так і у географічному контекстах.

Рамки кваліфікацій є важливими для тих, хто користується кваліфікаціями, зокрема, осіб, які навчаються, та роботодавців, оскільки вони:

- визначають, що особи, які навчаються, мають знати та розуміти, до чого мають бути здатними на базі конкретної кваліфікації. Іншими словами - рамки кваліфікацій визначають «узагальнені» результати навчання (навчальні результати) для кваліфікацій (групи кваліфікацій) певних рівнів;
- ілюструють, як взаємодіють кваліфікації у системі освіти, або у системі вищої освіти, та як особа може поступово здобувати різні кваліфікації.

У зв'язку з цим, рамки кваліфікацій більше фокусуються на результатах навчання (навчальних результатах), ніж на процесі / процедурах.

Рамки кваліфікацій покликані бути інструментами для:

- осіб, які навчаються;
- розробників стандартів вищої освіти, навчальних програм вищої освіти (освітніх програм);
- компетентних національних органів.

Рамки кваліфікацій повинні допомагати особам, які навчаються (студентам), поступово здобувати кваліфікації в межах певної освітньої системи, так само, як і рухатись між різними системами. У цьому контексті рамки кваліфікацій покликані сприяти мобільності в межах певної системи освіти та мобільності на міжнародному рівні.

Контрольні запитання та завдання за розділом 1

1. Поясніть що таке кваліфікація. Як Ви розумієте що таке академічні та професійні кваліфікації? Наведіть приклади.

2. Як відбувається визнання кваліфікацій в Україні та у Вашому вищому навчальному закладі? Проаналізуйте ситуації із власної професійної практики та сформулюйте проблемні питання, пов'язані із визнанням кваліфікацій.

3. Поясніть з чим пов'язана необхідність у універсальному інструменті для порівняння та зіставлення кваліфікацій, що здобуваються у різних країнах.

4. Поясніть в чому полягають традиційні моделі і методи опису кваліфікацій? Проаналізуйте спільні риси й різницю у порівнянні з підходами, прийнятими в Україні?

5. Що собою являють рамки кваліфікацій і ким вони можуть використовуватись? Проаналізуйте ситуації у академічній сфері та у сфері праці й наведіть приклади можливого застосування рамок кваліфікацій.

6. Яке призначення рамок кваліфікацій у процесі реалізації стратегії навчання впродовж життя та яку роль вони відіграють у розвитку Європейського простору вищої освіти? Наведіть приклади.

Розділ 2. Загальноєвропейські рамки кваліфікацій

Усі країни-учасниці Болонського процесу зобов'язалися до 2010 року розробити національні рамки кваліфікацій, сумісні з всеохоплюючою рамкою кваліфікацій Європейського простору вищої освіти (QF-EHEA). Такі зобов'язання були взяті у 2005 р. та відображені у Бергенському комюніке [3]. Необхідність спрямування зусиль на розроблення та імплементацію національних рамок кваліфікацій була також підтверджена в 2007 р. у Лондонському комюніке [4].

У Європейському просторі вищої освіти рамки кваліфікацій запроваджуються на загальноєвропейському та національному рівнях та поділяються на:

- європейські метарамки кваліфікацій (Рамка кваліфікацій Європейського простору вищої освіти [5] та Європейська рамка кваліфікацій для навчання впродовж життя [6]);

- національні рамки кваліфікацій, які повинні охоплювати усі освітні кваліфікації (кваліфікації вищої освіти) у національній системі освіти.

Окрім цього, з метою визначення загальних вимог до результатів навчання для здобувачів кваліфікацій за галузевими ознаками запроваджуються галузеві рамки кваліфікацій, які мають охоплювати усі освітні кваліфікації (кваліфікації вищої освіти) в межах певних галузей освіти.

2.1. Дублінські дескриптори

Болонська декларація європейських міністрів вищої освіти, що була підписана у 1999 році, закликала до впровадження двоциклової системи вищої освіти та до зрозумілих і порівняних ступенів. Така система передбачала, що поступово можуть присуджуватися спочатку бакалаврський ступінь, а потім –

магістерський. При цьому, виникало питання: якими вимогами можна характеризувати ступінь бакалавра і як описати відмінність між бакалавром і магістром? Окрім цього, на порядку денному поступово постала й інша трансформація в системі вищої освіти, яка була пов'язана з наявністю у ряду університетів трьох циклів вищої освіти із загальною тривалістю до 10 років.

Це питання дискутувалося рядом країн із порівнянними системами забезпечення якості. Результатом такої дискусії стала особлива увага до цього питання на міністерській зустрічі в Празі у 2001 році, де були розглянуті питання подальшої діяльності у контексті Болонської декларації. Прийняте за результатами зустрічі Празьке комюніке [7] закликала учасників до співпраці у забезпеченні якості; розроблення сценаріїв для взаємного прийняття механізмів оцінювання та акредитації / сертифікації; співпраці у встановленні спільного порядку денного та поширення передового досвіду.

Відразу після зустрічі в Празі відбулися спільні консультації міністрів ряду країн, зокрема – з питань забезпечення якості та визначення опорних точок щодо присудження ступеня бакалавра та ступеня магістра. Незабаром вони скооперувались з Агенцією із забезпечення якості вищої освіти Сполученого Королівства. В ході консультацій було констатовано, що усі вони стикаються з однаковими проблемами, і повинні спільно працювати в напрямку формулювання спільних рішень. У вересні 2001 року підсумки консультацій були вивчені на спільній зустрічі в Маастріхті. На цій зустрічі представники агенцій із забезпечення якості та урядів погодились, що необхідно розробити програму спільних дій та реалізовувати «транскордонні» заходи, спрямовані на забезпечення якості вищої освіти. Було зазначено, що ці заходи мають бути відкритими для усіх сторін, які беруть участь у Болонському процесі. Фактично, ці рішення поклали початок так званої «Спільної ініціативи з якості» (Joint Quality Initiative, JQI).

Перші результати ініціативної групи JQI були презентовані на конференції в Амстердамі у березні 2002 року. Це були спільні дескриптори (описи) бакалаврського рівня, які одночасно характеризували вимоги для доступу до магістерських програм та були релевантними для ринку праці, а також спільні дескриптори для магістерського рівня. Також були сформульовані та презентовані суттєві відмінності між двома рівнями.

Після цієї події розроблені дескриптори бакалаврського та магістерського рівнів були оприлюднені та почалось їх використання у країнах, залучених до їх розроблення. В результаті поступових ітерацій, дескриптори для першого та другого циклів було остаточно погоджені у м. Дублін у березні 2004 року.

Водночас у 2004 році один із партнерів ініціативної групи JQI запропонував розробити дескриптори для докторського рівня. З іншого боку,

ринки праці в окремих країнах потребували фахівців, наближених до вищої освіти, але для яких ступінь бакалавра був би занадто амбіційним. У таких випадках у деяких країнах відчувалась потреба у присудженні ступеня на рівні вищої освіти, який було названо *коротким циклом*. Як результат, були розроблені дескриптори для докторського рівня (третьій цикл) та для короткого циклу (в межах першого циклу). Для обговорення та погодження дескрипторів короткого та третього циклів в якості місця проведення зустрічі було також обрано м. Дублін.

Таким чином з'явилися Дублінські дескриптори, які були остаточно сформовані у жовтні 2004 року. Список країн, що приймали участь у засіданні JQI у Дубліні 18 жовтня 2004 року, наведено у додатку 1.

Дублінські дескриптори призначені, в першу чергу, для порівняння (верифікації) рівнів кваліфікацій вищої освіти та стали основним документом для впровадження трициклової системи вищої освіти. Фактично, Дублінські дескриптори являють собою опис кожного з циклів вищої освіти (короткого, першого, другого та третього) у термінах результатів навчання, які у загальному вигляді представляють визначення наступних компетентностей:

1. Знання і розуміння (Knowledge and understanding).
2. Застосування знань і розуміння (Applying knowledge and understanding).
3. Формування суджень (Making judgements).
4. Комунікація (Communication).
5. Уміння навчатися (Learning skills).

Такий опис циклів вищої освіти робить акцент не на тривалості навчання, а на результатах навчання, які повинні бути досягнуті для присвоєння відповідної кваліфікації.

Дублінські дескриптори являють собою загальні твердження щодо типових очікуваних досягнень та здатностей, які асоціюються з кваліфікаціями, що присуджуються по закінченню кожного із Болонських циклів вищої освіти. Дублінські дескриптори є саме загальними, не фокусуються на якійсь конкретній предметній області, та не обмежуються тільки академічною або тільки професійною сферою. Їх не варто інтерпретувати як вичерпні, тому національні рамки можуть мати додаткові елементи або результати навчання, і можуть мати більш детальні і специфічні функції.

Текст Дублінських дескрипторів для короткого, першого, другого та третього циклів наведено у додатку 2.

Назви кваліфікацій на кожному із циклів у різних країнах можуть відрізнятися, але сутність відмінностей між циклами полягає у складності результатів навчання для кожної кваліфікації, що здобувається. Найбільш

поширена назва кваліфікації/ступеня першого циклу вищої освіти – бакалавр, другого циклу – магістр, третього циклу – доктор.

Дублінські дескриптори також містять описи основних відмінності між циклами вищої освіти, які теж містяться у додатку 2. Нижче наведені відмінності між циклами українською мовою:

Знання і розуміння:

- для першого циклу вищої освіти: забезпечуються і підтримуються за посередництвом досконалої (передової) навчальної літератури з певними аспектами новітніх знань у відповідній сфері навчання;

- для другого циклу вищої освіти: забезпечують основу або можливість для оригінальності у розробленні або застосуванні ідей, часто у контексті досліджень;

- для третього циклу вищої освіти: передбачається системне розуміння відповідної сфери навчання та досконале володіння відповідними методами досліджень у цій сфері.

Застосування знань і розуміння:

- для першого циклу вищої освіти: демонструється через формулювання та обґрунтування аргументів;

- для другого циклу вищої освіти: демонструється через здатність розв'язувати проблеми у нових або незнайомих ситуаціях (оточеннях) в широких (або міждисциплінарних) контекстах;

- для третього циклу вищої освіти: демонструється через здатність започатковувати, розробляти, впроваджувати та адаптовувати значущі процеси досліджень, що характеризуються науковою цілісністю, та особистим внеском, що розширює існуючі межі знань шляхом здійснення суттєвої дослідницької роботи, результати якої заслуговують на національну чи міжнародну рецензовану публікацію.

Формування суджень:

- для першого циклу вищої освіти: передбачається збір та інтерпретація відповідних даних;

- для другого циклу вищої освіти: передбачається здатність інтегрувати знання та справлятися зі складними питаннями, формулювати судження на основі неповних даних;

- для третього циклу вищої освіти: передбачається здатність до критичного аналізу, оцінювання та синтезу нових і складних ідей.

Комунікація:

- для першого циклу вищої освіти: передбачається здатність до обміну інформацією, ідеями, проблемами та їх рішеннями;

- для другого циклу вищої освіти: передбачається здатність доводити свої рішення, базові знання та їх обґрунтування (в обмеженому розрізі) до аудиторій фахівців і нефахівців (у формі монологу);

- для третього циклу вищої освіти: передбачається здатність до комунікації з колегами, широкою науковою спільнотою та суспільством в цілому (у формі діалогу) стосовно певної сфери знань та досвіду (у широкому розрізі).

Уміння навчатися:

- для першого циклу вищої освіти: розвинуті уміння, що потребуються для подальшого навчання з високим рівнем автономності;

- для другого циклу вищої освіти: розвинуті уміння, що потребуються для навчання, яке переважно є самокерованим чи автономним;

- для третього циклу вищої освіти: передбачається здатність сприяти, в академічному та професійному контекстах, технологічному, соціальному та культурному прогресу.

2.2. Рамка кваліфікацій Європейського простору вищої освіти

На зустрічі європейських міністрів, відповідальних за освіту, у Берліні у 2003 році було проголошено про початок розроблення всеохоплюючої рамки кваліфікацій для Європейського простору вищої освіти. Як результат руху у цьому напрямі, ініціативною групою JQI спільно з агенціями забезпечення якості у лютому 2004 року була організована зустріч, присвячена темі: «У напрямі всеохоплюючої рамки європейських кваліфікацій вищої освіти». Ця зустріч продемонструвала стабільну підтримку концепції Європейської Рамки. За підсумками зустрічі було констатовано, що Дублінські дескриптори вже є погодженими та можуть використовуватись як «точки відліку». Для розроблення Рамки кваліфікацій були запропоновані такі принципи:

- рамка має бути придатною для широкого використання як системою вищої освіти, так і іншими зацікавленими сторонами (стейкхолдерами);

- кваліфікації та цикли мають бути описаними в термінах результатних критеріїв (за результатним підходом);

- рамка має бути заснованою на основі консенсусу включно з тими, хто фінансує вищу освіту;

- рамка має охоплювати академічну та професійну траєкторії у вищій освіті;

- рамка має відповідати й іншим принципам, включаючи прозорість, простоту та можливість розвитку.

Рамка кваліфікацій Європейського простору вищої освіти (The framework of qualifications for the European Higher Education Area, QF-EHEA) була прийнята у 2005 році на конференції Європейських міністрів, відповідальних за вищу освіту у м. Берген, та базується на Дублінських дескрипторах, ухвалених у 2004 році. На цій конференції міністрами було погоджено включити до рамки дескриптори трьох циклів вищої освіти, за винятком короткого циклу. На той час використання дескрипторів короткого циклу було залишено на рішення кожної країни.

Рамка кваліфікацій Європейського простору вищої освіти (ЄПВО) охоплює кваліфікації вищої освіти та дійсна для усіх країн-учасниць ЄПВО незалежно від того, чи є вони членами Європейського Союзу, чи ні. Вона репрезентує «обличчя» європейських кваліфікацій вищої освіти по відношенню до усього іншого світу.

Рамка кваліфікацій ЄПВО містить опис загальних параметрів, в межах яких кожна країна має розробити власну національну рамку кваліфікацій, яка має безпосередньо впливати на програми вищої освіти (програми навчання).

Рамка кваліфікацій ЄПВО в редакції 2005 року (без урахування короткого циклу) наведена у додатку 3 та містить опис загальноприйнятих першого, другого та третього циклів вищої освіти (кваліфікації бакалавра, магістра, доктора) на основі встановленого у Дублінських дескрипторах описів результатів навчання (навчальних результатів):

- знання та розуміння;
- застосування знань і розумінь;
- формування суджень;
- комунікація;
- уміння навчатися.

Рамка кваліфікацій ЄПВО крім формулювання результатів навчання також містить обсяг програм підготовки для кожного з циклів у кредитах ЄКТС:

- для першого циклу (бакалавр) - від 180 до 240 кредитів ЄКТС;
- для другого циклу (магістр) - від 90 до 120 кредитів ЄКТС, мінімальний обсяг не менше 60 кредитів ЄКТС;
- для третього циклу (доктор) - обсяг не визначено.

У пов'язаних із Рамкою кваліфікацій ЄПВО документах, зокрема, у матеріалах Копенгагенської конференції з питань Рамки кваліфікацій ЄПВО 2005 р. [8] та звіті Болонської робочої групи з питань рамок кваліфікацій 2005 р. [9], також було наведено опис короткого циклу в межах першого циклу вищої освіти ЄПВО на основі такого ж самого набору дескрипторів результатів навчання. Конференція міністрів освіти у Єревані у 2015 році погодилась

включити кваліфікації короткого циклу до всеохоплюючої Рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти на основі Дублінських дескрипторів для короткого циклу.

Таким чином Рамка кваліфікацій ЄПВО стала офіційним документом, який впроваджує результатний (компетентнісний) підхід до здобуття кваліфікацій вищої освіти.

2.3. Європейська Рамка кваліфікацій для навчання впродовж життя

Європейська рамка кваліфікацій для навчання впродовж життя (European Qualifications Framework for lifelong learning (EQF LLL / EQF) охоплює всі рівні освіти (не тільки вищу) та є дійсною для країн-членів Європейського Союзу, країн, що вступають до Європейського Союзу, та країн Європейського економічного простору. Перша редакція рекомендацій щодо запровадження Європейської рамки кваліфікацій для навчання впродовж життя була ухвалена Європейським Парламентом та Радою Європейського Союзу 23 квітня 2008 р.

Оновлена редакція Рекомендацій щодо Європейської рамки кваліфікацій для навчання впродовж життя (далі – Рекомендації) була ухвалена 22 травня 2017 року [10]. Зазначені рекомендації містять в собі безпосередньо рекомендації для держав, для Європейської Комісії та стейкхолдерів стосовно запровадження та використання Європейської рамки кваліфікацій для навчання впродовж життя, а також шість додатків:

Додаток I: Визначення;

Додаток II: Дескриптори рівнів Європейської рамки кваліфікацій для навчання впродовж життя;

Додаток III: Критерії і процедури для зіставлення національних рамок кваліфікацій або національних систем кваліфікацій з Європейською рамкою кваліфікацій для навчання впродовж життя;

Додаток IV: Принципи забезпечення якості для кваліфікацій, які включені до національних рамок кваліфікацій або національних систем кваліфікацій, що зіставляються з Європейською рамкою кваліфікацій для навчання впродовж життя;

Додаток V: Принципи кредитних систем, пов'язаних з національними рамками кваліфікацій або національними системами кваліфікацій, що зіставляються з Європейською рамкою кваліфікацій для навчання впродовж життя;

Додаток VI: Структура даних для електронної публікації інформації про кваліфікацію з урахуванням кваліфікаційного рівня Європейської рамки кваліфікацій для навчання впродовж життя.

Серед рекомендацій для держав відзначимо такі:

- використовувати EQF для зіставлення національних рамок кваліфікацій та порівняння усіх типів кваліфікацій у Союзі та, зокрема, зіставлення національних кваліфікаційних рівнів з рівнями EQF за критеріями, викладеними у додатку III до Рекомендацій;

- забезпечувати якість кваліфікацій відповідно до загальних принципів забезпечення якості, викладених у додатку IV до Рекомендацій;

- сприяти взаємозв'язкам між кредитними системами та національними рамками кваліфікацій відповідно до принципів, встановлених у додатку V до Рекомендацій;

- робити результати зіставлень загальнодоступними, гарантувати, що інформація про кваліфікації та відповідні їм результати навчання є доступними та публікуються із використанням шаблону відповідно до додатку VI до Рекомендацій.

Європейська рамка кваліфікацій для навчання впродовж життя надає загальний опис восьми прийнятих у Європейському Союзі кваліфікаційних рівнів. Кожний із восьми рівнів визначений набором дескрипторів, що відображують результати навчання (навчальні результати), притаманні кваліфікаціям цього рівня, у термінах знань, умінь, відповідальності та автономності. Зіставлення вищих кваліфікаційних рівнів Європейської рамки кваліфікацій для навчання впродовж життя з кваліфікаційними рівнями (циклами) Рамки кваліфікацій ЄПВО задокументовано безпосередньо у дескрипторах Європейської рамки кваліфікацій для навчання впродовж життя. Дескриптори кваліфікаційних рівнів Європейської рамки кваліфікацій для навчання впродовж життя (додаток II до Рекомендацій) в оригіналі наведені у додатку 4. Також, у додатку 4 наведені тексти зазначених вище додатків III - VI до Рекомендацій.

Кваліфікаційні рівні Рамки кваліфікацій для навчання впродовж життя відповідають дескрипторам певних циклів Рамки кваліфікацій ЄПВО:

- рівень 5 Європейської рамки кваліфікацій для навчання впродовж життя відповідає результатам навчання короткого циклу (в межах першого циклу вищої освіти) Дублінських дескрипторів;

- рівень 6 відповідає результатам навчання першого циклу Рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти;

- рівень 7 відповідає результатам навчання другого циклу Рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти;

- рівень 8 відповідає результатам навчання третього циклу Рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти.

2.4. Співставлення Європейських метарамок кваліфікацій

Зазначені дві всеохоплюючі європейські рамки кваліфікацій мають частково різну термінологію та різну систему дескрипторів (описів результатів навчання). У той же час, вони мають багато спільного і створюють підґрунтя для розроблення національних рамок кваліфікацій, які б узгоджувались як з Європейською рамкою кваліфікацій для навчання впродовж життя, так і з Рамкою кваліфікацій ЄПВО. Це було підкреслено міністрами, відповідальними за вищу освіту, у Лондонському комюніке ще у 2007 р. [4].

Зіставлення кваліфікаційних рівнів та дескрипторів Рамки кваліфікацій для навчання впродовж життя та Рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти наведені у таблицях 2.1 та 2.2.

Таблиця 2.1. Зіставлення кваліфікаційних рівнів європейських рамок кваліфікацій

Європейська рамка кваліфікацій для навчання впродовж життя	Рамка кваліфікацій Європейського простору вищої освіти
Рівень 1	
Рівень 2	
Рівень 3	
Рівень 4	
Рівень 5	Короткий цикл
Рівень 6	Перший цикл
Рівень 7	Другий цикл
Рівень 8	Третій цикл

Таблиця 2.2. Дескриптори європейських рамок кваліфікацій

Європейська рамка кваліфікацій для навчання впродовж життя	Рамка кваліфікацій Європейського простору вищої освіти
<ul style="list-style-type: none">▪ Знання;▪ Уміння (когнітивні, та практичні);▪ Відповідальність та автономність	<ul style="list-style-type: none">▪ Знання та розуміння;▪ Застосування знань та розумінь;▪ Формування суджень;▪ Комунікація;▪ Уміння навчатися

Слід зауважити, що Європейська рамка кваліфікацій для навчання впродовж життя описує усі можливі рівні кваліфікацій на відміну від Рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти, яка відображує результати навчання тільки для кваліфікацій вищої освіти.

У додатку 5 наведено співставлення дескрипторів рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти, сформованої на основі Дублінських

дескрипторів, з дескрипторами Європейської рамки кваліфікацій для навчання впродовж життя.

Також, необхідно зазначити, що Рамка кваліфікацій ЄПВО передбачає поступове ступеневе здобуття кваліфікацій першого, другого та третього циклів вищої освіти, у той час як дескриптори кваліфікаційних рівнів Європейської рамки кваліфікацій для навчання впродовж життя можна визначити як незалежні одні від інших. У цьому контексті дуже важливо, що принцип навчання впродовж життя передбачає визнання кваліфікацій на основі результатів навчання незалежно від форми навчання – формального, неформального, інформального.

Рамки кваліфікацій у ЄПВО не покликані накладати адміністративні обмеження або робити національні системи освіти ідентичними. Навпаки, вони покликані бути інструментом для встановлення балансу між тим, що має бути спільним (загальним), та національною специфікою. У цьому контексті загальноєвропейські рамки кваліфікацій сприяють прозорості шляхом встановлення загальних основ (підходів) для різноманітності, яка є однією з переваг європейської вищої освіти та є інструментом, що сприяє розумінню цієї різноманітності. Це означає, що національні рамки кваліфікацій повинні мати багато спільного, але не повинні бути повністю ідентичними.

Європейські метарамки кваліфікацій можуть застосовуватися для співставлення (порівняння) кваліфікацій різних національних кваліфікаційних систем з метою забезпечення міжнародного визнання кваліфікацій здобутих у різних країнах.

Контрольні запитання та завдання за розділом 2

1. На яких рівнях розробляються рамки кваліфікацій у Європейському просторі вищої освіти?

2. Сформулюйте причини, які призвели до розроблення Дублінських дескрипторів? Проаналізуйте наскільки вони є актуальними для системи вищої освіти Вашої країни та для Вашого закладу.

3. Які рівні вищої освіти описують Дублінські дескриптори? Якою системою (набором) дескрипторів?

4. Проаналізуйте відмінності між описами циклів вищої освіти у Дублінських дескрипторах. Сформулюйте в чому сутність цих відмінностей.

5. Яке призначення Рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти? Охарактеризуйте зв'язок між Дублінськими дескрипторами та Рамкою кваліфікацій Європейського простору вищої освіти.

6. Сформууйте описи кваліфікацій вищої освіти для різних рівнів для конкретної спеціальності у системі дескрипторів Рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти. Проаналізуйте, що є спільного і в чому відмінності у порівнянні з традиційними підходами до опису кваліфікацій у Вашому закладі.

7. Сформууйте, що собою являє Європейська рамка кваліфікацій для навчання впродовж життя. Яку кількість рівнів вона описує та яким набором дескрипторів?

8. Сформууйте описи кваліфікацій вищої освіти для різних рівнів для конкретної спеціальності у системі дескрипторів Європейської рамки кваліфікацій для навчання впродовж життя. Проаналізуйте що є спільного і в чому відмінності у порівнянні з традиційними підходами до опису кваліфікацій у Вашому закладі.

9. Як зіставляються кваліфікаційні рівні Європейської рамки кваліфікацій для навчання впродовж життя з циклами вищої освіти Рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти?

10. Проаналізуйте, що є спільного у Рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти та Європейської рамки кваліфікацій для навчання впродовж життя? В чому їх відмінності?

11. Сформууйте опис кваліфікацій першого, другого та третього рівнів вищої освіти для певної галузі освіти (спеціальності) відповідно до структури, наведеної у додатку VI до Рекомендацій щодо Європейської рамки кваліфікацій для навчання впродовж життя.

12. Порівняйте описи кваліфікацій для різних рівнів вищої освіти для конкретної спеціальності сформовані у системах дескрипторів Рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти та Європейської рамки кваліфікацій для навчання впродовж життя. Сформууйте, що в них є спільного і в чому вони різняться.

Розділ 3. Національні рамки кваліфікацій у Європейському просторі вищої освіти

3.1. Роль і місце національних рамок кваліфікацій у системі вищої освіти

Системи вищої освіти у країнах-учасницях Болонського процесу передбачають розуміння ролі вищої освіти, вищих навчальних закладів, студентів, академічного персоналу та соціальних партнерів. Елементи

національних систем вищої освіти часто є формально визначеними, але водночас можуть існувати багато аспектів, які не є чітко сформульовані, але є зрозумілими у суспільстві, в якому вони функціонують. В межах систем вищої освіти кваліфікації вищої освіти є ключовими елементами, але вони часто визначені нечітко та є не досить зрозумілими.

У контексті вищої освіти національні рамки кваліфікацій можуть бути визначені як єдиний на національному рівні або на рівні певної освітньої системи міжнародно-зрозумілий опис кваліфікаційних рівнів, через який усі кваліфікації та інші навчальні досягнення у сфері вищої освіти можуть бути описані та співвіднесені між собою в узгоджений спосіб, та який визначає взаємозв'язки між кваліфікаціями вищої освіти.

У національних системах вищої освіти Національні рамки кваліфікацій виконують наступні функції:

- сприяють прозорості та розумінню кваліфікацій, дають чіткий опис відповідних їм результатів навчання та роз'яснення притаманних прав на професійну діяльність і пов'язане з цим визнання;

- окреслюють точки інтеграції між різними кваліфікаціями та типами кваліфікацій, співвіднесення одних кваліфікацій з іншими та ілюструють можливі траєкторії навчання;

- відображують особливості національних систем кваліфікацій та узгодженість між стейкхолдерами на національному рівні;

- запроваджують загальні принципи перегляду та удосконалення існуючих та розроблення нових кваліфікацій.

Національні рамки кваліфікацій є важливими частинами академічної архітектури, яка сприяє підтримці та розвитку вищих навчальних закладів.

Вищі навчальні заклади мають забезпечувати чіткі параметри для розроблення та валідації кваліфікацій, які вони присвоюють. Вищі навчальні заклади мають демонструвати, що кожна кваліфікація, яку вони присвоюють, позиціонується на відповідному рівні національної рамки кваліфікацій.

У Європейському просторі вищої освіти країни запроваджують як інструмент реформ «результатний» підхід як до національних рамок кваліфікацій, так і, безпосередньо, до кваліфікацій, які вони охоплюють. Такий підхід полягає в тому, що розглядаються не тільки традиційні «вхідні» фактори та формальні характеристики програми навчання (освітніх програм), але також і «вихідні» фактори, які базуються на результатах навчання.

Національні рамки кваліфікацій (НРК) повинні охоплювати усі освітні кваліфікації або усі кваліфікації вищої освіти (в залежності від політики конкретної країни) у національній системі освіти.

Окрім порівняння та співставлення кваліфікацій в межах однієї національної системи кваліфікацій, національні рамки кваліфікацій слугують інструментом для співставлення кваліфікацій, здобутих в різних країнах, через загальноєвропейські рамки кваліфікацій.

Приклад такого співставлення кваліфікацій наведено на рис. 3.1, на якому проілюстровано зіставлення національних рамок кваліфікацій Республіки Польща та Ірландії. Як видно, національні системи кваліфікацій цих країн мають різну кількість кваліфікаційних рівнів, у той же час, кваліфікації певного рівня однієї країни можуть бути зіставлені із кваліфікаціями відповідного рівня іншої країни завдяки їх зіставленню з Європейською рамкою кваліфікацій. Як бачимо, Європейська рамка кваліфікацій слугує «містком» між системами кваліфікацій різних країн і у такий спосіб сприяє взаємному визнанню кваліфікацій на міжнародному рівні.

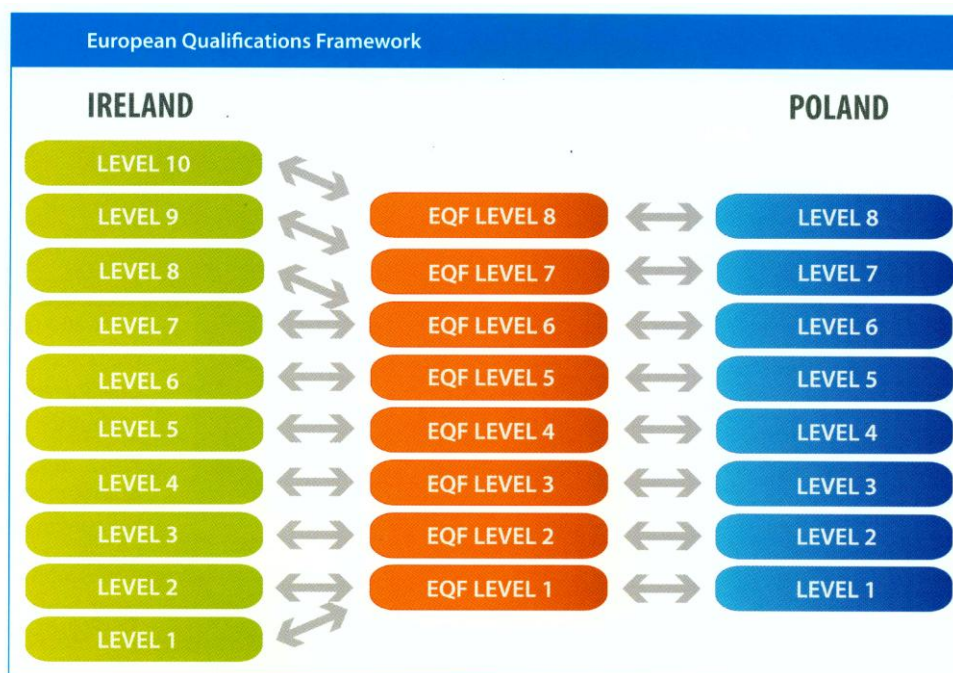

Рис. 3.1. Зіставлення Польської та Ірландської рамок кваліфікацій

Національні рамки кваліфікацій повинні розроблятися компетентними уповноваженими державними органами, відповідальними за освіту у конкретній країні, але для того, щоб НРК мала успіх, необхідною є участь у її розробленні й широкого кола зацікавлених сторін - вищих навчальних закладів, студентів, роботодавців.

3.2. Традиційні підходи до розроблення національних рамок кваліфікацій

Процес розроблення НРК традиційно полягає у реалізації 10 найбільш важливих (типових) кроків:

1. Рішення про початок розроблення (приймається національним органом, який є відповідальним за вищу освіту).

2. Визначення порядку денного, цілей НРК.

3. Організація процесу - визначення зацікавлених сторін, створення робочої групи.

4. Проектування структури - структура рівнів, структура дескрипторів результатів навчання, кредитний вимір.

5. Консультації: національна дискусія та ухвалення проекту зацікавленими сторонами.

6. Ухвалення НРК відповідно до національного законодавства.

7. Адміністративне встановлення завдань з імплементації для уповноважених органів.

8. Імплементація на інституційному рівні - впровадження програм навчання, сформованих на основі результатів навчання (компетентнісного підходу).

9. Включення кваліфікацій до НРК (національної структури кваліфікацій), акредитація, або аналогічні процедури щодо забезпечення якості кваліфікацій.

10. Самосертифікація (верифікація сумісності з Рамкою кваліфікацій Європейського простору вищої освіти, співставлення з Болонськими циклами); звіт про самосертифікацію; реалізація пілотних проектів.

Як видно, розроблення НРК має включати в себе широкі консультації. Після розроблення НРК країна-учасниця Болонського процесу має провести її самосертифікацію, після завершення якої має бути опублікованим відповідний звіт про самосертифікацію із наданням до нього доступу усім зацікавленим сторонам.

Станом на початок 2016 року у Європі запроваджено 43 національних рамки кваліфікацій та 39 країн співпрацюють у контексті Європейської рамки кваліфікацій для навчання впродовж життя. У 23 країнах НРК досягли «робочого» стану (у порівнянні із 14 країнами у 2014 році). Ці країни можна поділити на 2 категорії:

- у 17 країнах існують повністю функціональні НРК (Бельгія, Чехія, Данія, Естонія, Франція, Німеччина, Ісландія, Ірландія, Литва, Люксембург, Мальта, Норвегія, Голландія, Португалія, Швеція, Швейцарія та Сполучене Королівство);

- у 6 країнах НРК досягли «початкової» функціональності (Хорватія, Греція, Латвія, Чорногорія, Словаччина та Туреччина). Ці країни завершили розроблення та знаходяться на шляху їх імплементації. Також, ще 6 країн зараз знаходяться на стадії законодавчого запровадження НРК (Іспанія, Угорщина, Австрія, Польща, Словенія та Фінляндія).

На теперішній час такі країни як Данія, Естонія, Франція, Німеччина, Ірландія, Італія, Латвія, Литва, Мальта, Нідерланди, Словенія, Уельс, Англія&Північна Ірландія та Шотландія вже здійснили верифікацію своїх національних рамок кваліфікації з Рамкою кваліфікацій ЄПВО.

На сторінці <https://ec.europa.eu/ploteus/en/compare> офіційного сайту Європейської комісії можна переглянути сумісність національних рамок кваліфікацій цих країн з Європейською рамкою кваліфікацій для навчання впродовж життя та провести їх співставлення між собою. Для цього на сторінці сайту пропонується вибрати дві країни, які сертифікували свої НРК, та натиснути «**Compare selected countries**». Сформована таблиця складається з трьох стовпців: крайній лівий та правий – кваліфікаційні рівні країн, що співставляються, а середній – кваліфікаційні рівні Європейської рамки кваліфікацій для навчання впродовж життя. У цій таблиці можна отримати детальну інформацію про національні рамки кваліфікацій цих країн у рядку «**Information**». При натисканні стрілки на кожному з кваліфікаційних рівнів цих країн, відображується опис результатів навчання для цих кваліфікаційних рівнів згідно їх опису у відповідних національних рамках кваліфікацій країн, що співставляються. У середньому стовпці також можна подивитися опис кожного з освітніх рівнів Європейської рамки кваліфікацій для навчання впродовж життя з якою проводиться співставлення НРК країн. У додатку 6 наведена таблиця співставлення НРК двох країн на прикладі Данії та Італії.

Таке співставлення надає можливість роботодавцям, вищим навчальним закладам та іншим зацікавленим сторонам з'ясувати відповідність кваліфікаційних рівнів освіти іншої країні з освітніми рівнями власної країни.

Контрольні запитання та завдання за розділом 3

1. Сформулюйте з якою метою розробляються національні рамки кваліфікацій та які функції вони виконують у національних системах вищої освіти.

2. Сформулюйте типові кроки при розробленні національних рамок кваліфікацій.

3. Сформулюйте які функції виконують національні раки кваліфікацій на міжнародному рівні.

4. Проаналізуйте рамку кваліфікації певної країни згідно завданню викладача. В чому її спільні риси та відмінності у порівнянні із Рамкою кваліфікацій Європейського простору вищої освіти та Європейською рамкою кваліфікацій для навчання впродовж життя?

5. Оберіть кваліфікацію певного рівня у конкретній країні та винайдіть еквівалентну їй кваліфікацію іншої країни. Порівняйте описи цих кваліфікацій та сформулюйте їх спільні риси та відмінності.

Розділ 4. Національна рамка кваліфікацій України

4.1. Історія розроблення Національної рамки кваліфікацій в Україні

Процес розроблення НРК в Україні формально розпочався у 2010 році з розпорядження Кабінету Міністрів України від 27 серпня 2010 р. № 1727-р «Деякі питання розроблення Національної рамки кваліфікацій», в якому було встановлено доручення Міністерству освіти і науки України та Міністерству праці та соціальної політики України із залученням інших центральних органів виконавчої влади, що беруть участь у реалізації державної політики у сфері освіти, зайнятості та соціально-трудових відносин, надати пропозиції щодо утворення міжвідомчої робочої групи з питань розроблення та впровадження НРК.

Наступним формальним кроком на шляху розроблення НРК в Україні стало ухвалення постанови Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2010 р. №1225 «Про утворення міжвідомчої робочої групи з питань розроблення та впровадження Національної рамки кваліфікацій». Цією постановою були затверджені положення про міжвідомчу робочу групу з питань розроблення та впровадження НРК та склад цієї робочої групи. Основними завданнями робочої групи були визначені:

- підвищення ефективності діяльності центральних органів виконавчої влади, установ та організацій, залучених до розроблення та впровадження НРК;
- підготовка рекомендацій стосовно визначення шляхів, механізму і способів розроблення та впровадження НРК;
- участь у розробленні нормативно-правових актів з питань формування національної системи кваліфікацій.

Наказом Міністерства освіти і науки України від 3 листопада 2010 р. №1054 «Про створення робочих груп із розроблення Національної рамки кваліфікацій» були утворені робочі групи з розроблення НРК за рівнями вищої освіти, за рівнями професійно-технічної освіти та за рівнями загальної

середньої та дошкільної освіти. Зазначеним наказом була передбачена можливість залучення до участі у роботі робочих груп працівників інших центральних органів виконавчої влади, установ та організацій.

Фактично, прийняття зазначених трьох нормативно-правових актів можна асоціювати з реалізацією описаних вище перших трьох загальноприйнятих типових кроків процесу розроблення національних рамок кваліфікацій.

У процесі розроблення проекту НРК робочими групами були запропоновані кількість рівнів, структура та зміст дескрипторів результатів навчання. При цьому, були забезпечені широкі консультації та громадське обговорення проекту НРК і пропозицій до нього - на засіданнях робочих груп, на національних та міжнародних семінарах і конференціях. До участі у обговореннях і консультаціях залучалися представники як сфери освіти, так і сфери праці, національні та міжнародні експерти.

Процес розроблення проекту НРК в Україні, його широке громадське обговорення та затвердження НРК Кабінетом Міністрів України можна асоціювати із реалізацією четвертого, п'ятого та шостого описаних вище типових кроків розроблення НРК.

При цьому, можна констатувати, що НРК в Україні:

- розроблена та ухвалена на державному рівні;
- створена як структурований опис кваліфікаційних рівнів;
- стає базою для забезпечення прозорості та порівнянності вітчизняних кваліфікацій на національному та міжнародному рівнях;
- упроваджує результатний підхід (підхід, оснований на результатах навчання) до здобуття та присвоєння кваліфікацій.

НРК в Україні розроблена з урахуванням її поширення як на освітні кваліфікації (у тому числі вищої освіти), так і на професійні кваліфікації та включає описи усіх кваліфікаційних рівнів освіти.

Таким чином, НРК в Україні була розроблена і затверджена саме як узагальнена структура, за допомогою якої мають описуватись та порівнюватись кваліфікації (освітні та професійні) за рівнями складності, та не містить у собі назв й опису конкретних кваліфікацій, типів кваліфікацій, зокрема - кваліфікацій вищої освіти.

4.2. Структура та зміст Національної рамки кваліфікацій України

Затверджена в Україні НРК містить у собі опис десяти кваліфікаційних рівнів (від 0 до 9), які охоплюють усі рівні вітчизняної системи освіти. При цьому, зростанню порядкового номеру кваліфікаційного рівня відповідає зростання рівня складності відповідних кваліфікацій.

Система дескрипторів затвердженої НРК включає такі складові:

- знання;
- уміння;
- комунікація;
- автономність та відповідальність,

а також узагальнений опис рівня (інтегральну компетентність).

У цілому, система дескрипторів української НРК узгоджується як з Європейською рамкою кваліфікацій для навчання впродовж життя, так і з Рамкою кваліфікацій Європейського простору вищої освіти. Введена до НРК України інтегральна компетентність відображує здатність власника кваліфікації певного рівня виконувати завдання та розв'язувати задачі певного рівня складності у процесі навчання або у професійної діяльності. Інтегральні компетентності для кваліфікаційних рівнів вищої освіти у НРК описуються наступним чином:

- рівень 5: Здатність розв'язувати типові спеціалізовані задачі в певній галузі професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування положень і методів відповідної науки і характеризується певною невизначеністю умов;

- рівень 6: Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у певній галузі професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів відповідної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов;

- рівень 7: Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у певній галузі професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог;

- рівень 8: Здатність розв'язувати комплексні проблеми в галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та/або професійної практики;

- рівень 9: Здатність визначати та розв'язувати соціально значущі системні проблеми у певній галузі діяльності, які є ключовими для забезпечення стійкого розвитку та вимагають створення нових системоутворювальних знань і прогресивних технологій.

Текст Постанови Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341 «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій» та повні описи кваліфікаційних рівнів НРК України наведені у додатку 7.

У таблиці 4.1 наведено початкове (прогнозне) зіставлення кваліфікаційних НРК з освітніми рівнями національної системи освіти, як воно

презентувалось Міністерством освіти і науки України на початковому етапі розроблення Національної рамки кваліфікацій.

Однак, на теперішній час процес самосертифікації НРК в Україні не здійснювався та НРК формально не є зіставленою з Європейськими рамками кваліфікацій. Прогнозне (бажане для вітчизняної вищої освіти) зіставлення кваліфікаційних рівнів НРК, які пов'язані з вищою освітою, з кваліфікаційними рівнями Європейської рамки кваліфікацій для навчання впродовж життя та циклами Рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти ілюструється таблицею 4.2, а у таблиці 4.3 наведено співставлення системи дескрипторів НРК з загальноєвропейськими рамками кваліфікацій.

Таблиця 4.1. Початкове прогнозне зіставлення кваліфікаційних НРК з освітніми рівнями національної системи освіти

Рівень НРК	Загальна середня освіта	Професійна освіта	Вища освіта
0	Дошкільна		
1	Початкова		
2	Базова	Кваліфікований робітник (свідоцтво)	
3	Повна		
4		Кваліфікований робітник (диплом)	
5			Молодший спеціаліст
6			Бакалавр
7			Магістр
8			Кандидат наук
9			Доктор наук

Таблиця 4.2. Прогнозне зіставлення кваліфікацій вищої освіти, кваліфікаційних рівнів НРК та європейських рамок кваліфікацій

Європейська рамка кваліфікацій для навчання впродовж життя	Рамка кваліфікацій Європейського простору вищої освіти	Національна рамка кваліфікацій України (прогноз)
Рівень 5	Короткий цикл	Рівень 5
Рівень 6	Перший цикл	Рівень 6
Рівень 7	Другий цикл	Рівень 7
Рівень 8	Третій цикл	Рівень 8
		Рівень 9

Таблиця 4.3. Співставлення систем дескрипторів НРК та європейських рамок кваліфікацій

Європейська рамка кваліфікацій для навчання впродовж життя	Рамка кваліфікацій Європейського простору вищої освіти	Національна рамка кваліфікацій України
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Знання; ▪ Уміння (когнітивні, та практичні); ▪ Автономність і відповідальність 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Знання та розуміння; ▪ Застосування знань та розуміння; ▪ Формування суджень; ▪ Комунікація; ▪ Уміння навчатися 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Знання; ▪ Уміння (когнітивні та практичні); ▪ Комунікація; ▪ Автономність і відповідальність + ▪ Інтегральна компетентність

4.3. Впровадження Національної рамки кваліфікацій в Україні

Процес впровадження НРК в Україні формально розпочато спільним наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України та Міністерства соціальної політики України від 20.04.2012 р. № 488/225 «Про затвердження Плану заходів щодо впровадження Національної рамки кваліфікацій».

Зазначений наказ передбачає реалізацію у 2012-2015 роках заходів з:

- організаційного, методичного, нормативно-правового, інформаційного та кадрового забезпечення впровадження НРК;
- організації співпраці з соціальними партнерами;
- залучення міжнародної технічної і фінансової допомоги;
- забезпечення міжнародного визнання НРК і реалізації пілотних проектів.

Відповідно до цього наказу до реалізації визначених заходів залучаються Міністерство освіти і науки України, Міністерство соціальної політики України, Національна академія педагогічних наук України, інші центральні органи виконавчої влади, всеукраїнські об'єднання організацій роботодавців, всеукраїнські профспілки та їх об'єднання, деякі інші установи.

Ухвалення цього наказу можна асоціювати з сьомим типовим кроком розроблення НРК.

У контексті впровадження НРК на галузевому рівні доцільно звернути увагу на визначені зазначеним наказом заходи з організаційного та методичного забезпечення, які спрямовані на:

- розроблення проекту стратегії розвитку національної системи кваліфікацій;

- визначення переліку галузевих (міжгалузевих) сегментів для впровадження Національної рамки кваліфікацій;

- розроблення концепції Національної стандартної класифікації освіти.

З метою реалізації планових заходів з впровадження НРК наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 28.05.2012 р. № 634 «Про створення робочої групи із розроблення стратегії розвитку національної системи кваліфікацій» було утворено робочу групу з питань розроблення стратегії розвитку національної системи кваліфікацій. Цим наказом робочій групі доручалось розробити проекти концепції та стратегії розвитку національної системи кваліфікацій.

Розроблений робочою групою проект стратегії розвитку національної системи кваліфікацій містить аналіз поточного стану національної системи кваліфікацій в Україні, визначає мету, основні завдання та основні принципи формування та розвитку національної системи кваліфікацій [11].

Проект стратегії розвитку національної системи кваліфікацій було розміщено на офіційному веб-сайті Міністерства освіти і науки України для громадського обговорення 7 червня 2013 року. На теперішній час зазначений документ не є затвердженим та залишився у статусі проекту.

Виходячи із рекомендацій щодо розроблення НРК, наступними обов'язковими кроками повинні стати:

- розроблення та впровадження на інституційному рівні програм навчання, сформованих на основі результатів навчання;

- внесення кваліфікацій до національної структури (рамки) кваліфікацій та забезпечення їх якості;

- самосертифікація (верифікація) сумісності вітчизняних кваліфікацій з загальноєвропейськими рамками кваліфікації та публікація відповідного звіту.

По закінченні виконання планових заходів щодо впровадження НРК у період з 2012 по 2015 роки 14 грудня 2016 року було видано розпорядження Кабінету Міністрів України № 1077-р «Про затвердження плану заходів із впровадження Національної рамки кваліфікацій на 2016-2020 роки» та після нього наказ Міністерства вищої освіти України № 411 від 17 березня 2017 року «Про затвердження плану заходів Міністерства освіти і науки України із впровадження Національної рамки кваліфікацій на 2017 – 2020 роки»

Затверджений план заходів передбачає виконання заходів із визначенням змісту кожного з завдань та індикаторів їх виконання у наступних напрямках впровадження НРК:

- координація роботи та нормативно-правове забезпечення формування і розвитку Національної системи кваліфікацій;

- модернізація системи прогнозування потреби в кваліфікаціях та розроблення професійних стандартів;
- розроблення кваліфікацій різних типів (освітніх стандартів і програм на основі результатів навчання) відповідно до Національної рамки кваліфікацій;
- формування системи підтвердження результатів професійного навчання (присвоєння професійних кваліфікацій);
- удосконалення процесів забезпечення якості кваліфікацій;
- удосконалення системи інформування про стан впровадження Національної рамки кваліфікацій;
- забезпечення міжнародного визнання Національної рамки кваліфікацій та вітчизняних кваліфікацій.

До вересня 2014 року НРК в Україні не була формально пов'язаною з структурою та кваліфікаціями вищої освіти України, а саме - вітчизняні освітні кваліфікації (освітньо-кваліфікаційні рівні) не були зіставленими з кваліфікаційними рівнями НРК, нормативно-правова база з питань освіти не передбачала узгодженості стандартів вищої освіти з НРК.

У статті 5 «Рівні та ступені вищої освіти» Закону України «Про вищу освіту» від 1 липня 2014 р. № 1556-VII, який вступив в силу з 6 вересня 2014 року (далі - Закон України «Про вищу освіту»), встановлено таку відповідність рівнів вищої освіти кваліфікаційним рівням НРК [12]:

- початковий рівень (короткий цикл) вищої освіти відповідає п'ятому кваліфікаційному рівню НРК;
- перший (бакалаврський) рівень вищої освіти відповідає шостому кваліфікаційному рівню НРК;
- другий (магістерський) рівень вищої освіти відповідає сьомому кваліфікаційному рівню НРК;
- третій (освітньо-науковий) рівень вищої освіти відповідає восьмому кваліфікаційному рівню НРК;
- науковий рівень вищої освіти відповідає дев'ятому кваліфікаційному рівню НРК.

У таблиці 4.4 наведена визначена Законом України «Про вищу освіту» відповідність рівнів вищої освіти кваліфікаційним рівням НРК.

Окрім цього, у частині 2 статті 10 Закону України «Про вищу освіту» встановлено, що: «Стандарти вищої освіти розробляються для кожного рівня вищої освіти в межах кожної спеціальності відповідно до Національної рамки кваліфікацій і використовуються для визначення та оцінювання якості змісту та результатів освітньої діяльності вищих навчальних закладів (наукових установ)».

Таблиця 4.4. Зіставлення кваліфікаційних рівнів Національної рамки кваліфікацій та ступенів вищої освіти України

Рівень НРК	Вища освіта
5	Молодший бакалавр
6	Бакалавр
7	Магістр
8	Доктор філософії
9	Доктор наук

Також, у пунктах 2 та 3 статті 7 «Документи про вищу освіту (наукові ступені)» Закону України «Про вищу освіту» встановлено правила формулювання назв кваліфікацій вищої освіти.

Так, для ступенів молодшого бакалавра, бакалавра та магістра назва кваліфікації має складатись «з інформації про здобутий особою ступінь вищої освіти, спеціальність та спеціалізацію». Для ступенів доктора філософії та доктора наук назва кваліфікації має складатись «з інформації про здобутий особою науковий ступінь, галузь знань та/або спеціальність».

Таким чином, відповідно до положень Закону України «Про вищу освіту», кваліфікації вищої освіти мають бути чітко пов'язаними із спеціальностями (галуззями знань).

У свою чергу, відповідно до підпункту 7 пункту 1 статті 13 «Повноваження центрального органу виконавчої влади у сфері освіти і науки, інших органів, до сфери управління яких належать вищі навчальні заклади» Закону України «Про вищу освіту» перелік галузей знань та перелік спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, формується центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки, зокрема за поданням Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти, та затверджується Кабінетом Міністрів України.

Таким чином, Закон України «Про вищу освіту» законодавчо закріплює зіставлення рівнів вищої освіти й відповідних кваліфікацій вищої освіти з кваліфікаційними рівнями НРК та створює правове підґрунтя для практичного впровадження Національної рамки кваліфікацій у стандарти вищої освіти.

Після розроблення НРК, розроблення та впровадження програм навчання, сформованих на основі результатів навчання та внесення кваліфікацій до національної структури кваліфікацій із забезпеченням їх якості, Україна, як країна-учасниця Болонського процесу, має провести сертифікацію НРК та її верифікацію з Рамкою кваліфікацій ЄПВО. Така сертифікація має сприяти зіставленню кваліфікацій вітчизняної системи вищої освіти з кваліфікаціями інших країн ЄПВО, які сертифікували свої НРК. Приклад можливого

зіставлення вітчизняних кваліфікацій вищої освіти з кваліфікаціями ЄПВО наведено на рис. 4.1. Так короткому циклу вищої освіти ЄПВО (Рівень 5) в Україні може відповідати кваліфікація молодшого бакалавра, а в Ірландії - національний рівень 6, який передбачає отримання документу про вищу освіту «Higher Certificate»; першому циклу вищої освіти ЄПВО (Рівень 6) в Україні може відповідати кваліфікація бакалавра, а в Ірландії - національний рівень 7, який передбачає отримання документу про вищу освіту «Ordinary Bachelor», а також національний рівень 8, який передбачає отримання документу про вищу освіту «Honours Bachelor».

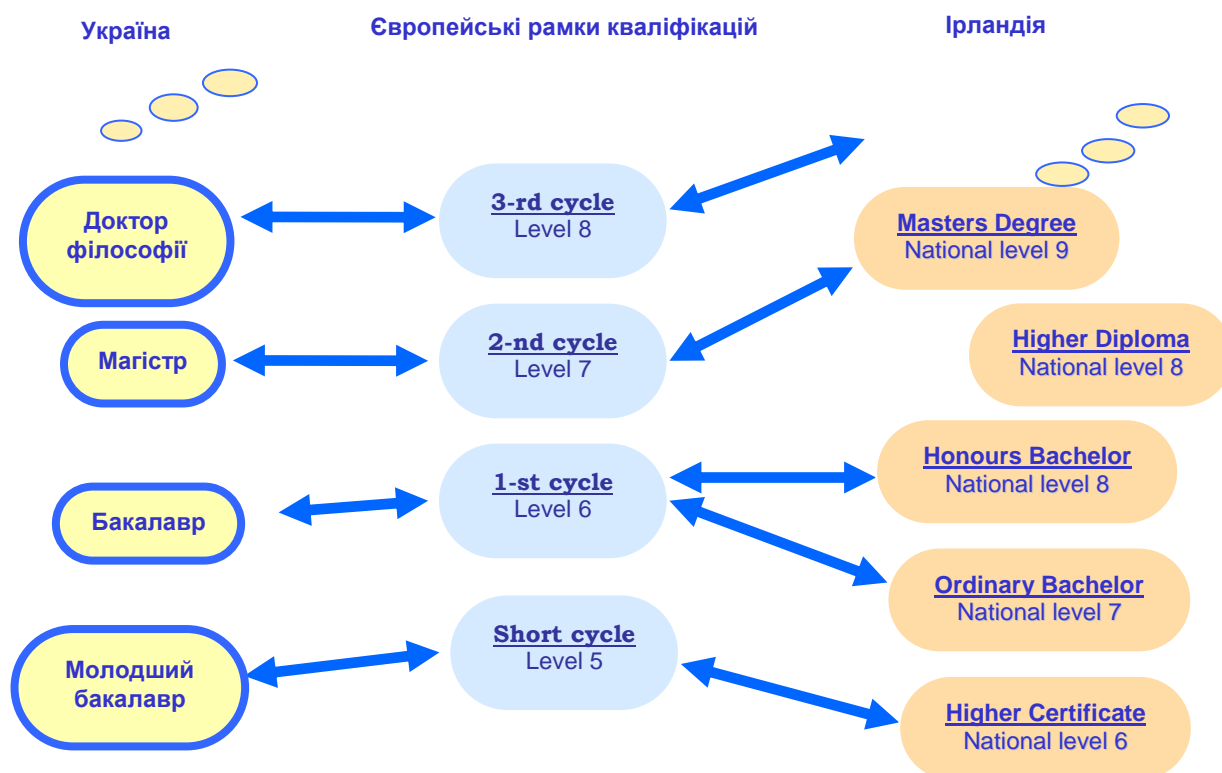

Рис. 4.1. Співставлення кваліфікацій вищої освіти

Окремо слід зауважити, що освітні рівні, які не відносяться до вищої освіти, на теперішній час формально не є зіставленими з кваліфікаційними рівнями НРК. Передбачається, що ці рівні освіти мають охоплювати від нульового до четвертого (в окремих випадках - до п'ятого) кваліфікаційного рівня НРК.

Зіставлення цих рівнів освіти з НРК планується здійснити у нових законодавчих актах України про освіту, зокрема - у новій редакції Закону України «Про освіту» та у Законі України «Про професійну освіту», які на теперішній час знаходяться у процесі розроблення.

У свою чергу, описи кваліфікацій вищої освіти повинні розроблятися з урахуванням як рівневої класифікації, яка встановлена в НРК, так і галузевої класифікації.

Контрольні запитання та завдання за розділом 4

1. Яким нормативно-правовим актом України затверджена Національна рамка кваліфікацій України? Скільки кваліфікаційних рівнів вона описує та якою системою дескрипторів?

2. Як пов'язані ступені вищої освіти з кваліфікаційними рівнями Національної рамки кваліфікацій України? Яким нормативно-правовим актом визначений цей зв'язок?

3. Зіставте між собою систему дескрипторів Національної рамки кваліфікацій України та Європейської рамки кваліфікацій для навчання впродовж життя. Проаналізуйте схожі риси та відмінності.

4. Зіставте між собою систему дескрипторів Національної рамки кваліфікацій України та Рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти. Проаналізуйте схожі риси та відмінності.

5. Сформууйте описи кваліфікацій різних рівнів вищої освіти для конкретної спеціальності у системі дескрипторів Національної рамки кваліфікацій України. Проаналізуйте, що є спільного і в чому відмінності у порівнянні з традиційними підходами до опису кваліфікацій у Вашому закладі.

6. Порівняйте сформований опис кваліфікації певного рівня вищої освіти для конкретної спеціальності у системі дескрипторів Національної рамки кваліфікацій України з описом, сформованим у системі дескрипторів Рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти. Охарактеризуйте схожі риси та відмінності.

7. Порівняйте сформований опис кваліфікації певного рівня вищої освіти для конкретної спеціальності у системі дескрипторів Національної рамки кваліфікацій України з описом, сформованим у системі дескрипторів Європейської рамки кваліфікацій для навчання впродовж життя. Охарактеризуйте схожі риси та відмінності.

8. Порівняйте сформований у системі дескрипторів Національної рамки кваліфікацій України опис кваліфікації певного рівня вищої освіти для конкретної спеціальності з описами кваліфікацій еквівалентних рівнів та аналогічної галузі інших країн. Охарактеризуйте схожі риси та відмінності.

Розділ 5. Галузеві рамки кваліфікацій в Європейському просторі вищої освіти

Одними з найважливіших заходів у країнах Європейського простору вищої освіти, спрямованих на впровадження НРК та компетентнісного підходу до опису кваліфікацій на галузевому рівні, є розроблення та впровадження галузевих рамок кваліфікацій.

Можна констатувати, що на теперішній час в європейських країнах існують два підходи до розроблення галузевих рамок кваліфікацій:

- розроблення рамок кваліфікацій для галузей освіти;
- розроблення рамок кваліфікацій для галузей (секторів) ринку праці (секторальні рамки кваліфікацій).

Галузеві рамки кваліфікацій, які розробляються у сфері вищої освіти, мають описувати усі кваліфікації, здобуття яких є можливим у певній галузі освіти, описувати загальні вимоги до результатів навчання для кожного кваліфікаційного рівня у певній галузі та можуть бути орієнтиром для створення стандартів вищої освіти й освітніх програм.

На відміну від стандартів вищої освіти, які мають бути розробленими в межах певних спеціальностей, галузеві рамки кваліфікацій мають надавати узагальнений опис кваліфікацій, які можуть здобуватись за різними освітніми програмами в межах кожної із спеціальностей певної галузі освіти.

З 2000 року був започаткований Європейський проект Тюнінг (Tuning educational structures in Europe), основною метою якого є розроблення принципів підходів до створення, удосконалення, впровадження, оцінювання та підвищення якості програм вищої освіти для усіх трьох її циклів. У 2007 році був ініційований спеціалізований проект - Tuning SQF, метою якого є розроблення секторальних (галузевих) рамок кваліфікацій, узгоджених із європейськими рамками кваліфікацій. На теперішній час в рамках проекту Тюнінг були розроблені галузеві рамки кваліфікацій для декількох галузей освіти. Приклад опису кваліфікаційних рівнів рамки кваліфікацій у галузі архітектури (EQF Level Descriptors Architecture) наведено у додатку 8. Для кваліфікаційних рівнів вищої освіти у галузі архітектури були застосовані сім, так названих, Вимірів (Dimensions), які відповідають загальним виробничим та соціальним функціям, необхідним при виконанні професійних обов'язків у даній галузі:

- концептуалізація, проектування та матеріалізація в архітектурі;
- переосмислення, врахування та інтерпретація людського аспекту архітектури;
- експериментування, інновації та дослідження у архітектурі;

- теорія, історія та культура архітектури;
- технічні, екологічні та контекстні питання, пов'язані з архітектурою;
- зв'язок, співпраця і міждисциплінарність в галузі архітектури;
- ініціатива та підприємливість у архітектурі.

Ця система вимірів є однаковою для всіх кваліфікаційних рівнів, але на кожному рівні результати навчання, досягнення яких надають право отримання відповідної кваліфікації вищої освіти, відрізняються за складністю.

В якості прикладу секторальної рамки кваліфікацій для ринку праці розглянемо Проект польської Секторальної (галузевої) рамки кваліфікацій для телекомунікаційного сектора «SRK Tele». Ця рамка кваліфікацій надає опис с третього по сьомий кваліфікаційних рівнів, які застосовуються на ринку праці у телекомунікаційному секторі в Польщі. У додатку 9 наведені описи шостого та сьомого рівнів «SRK Tele». Опис професійних характеристик рівнів базується на описі відповідних рівнів у Національній рамці кваліфікацій Польщі на основі дескрипторів:

- знання;
- уміння та
- соціальні компетенції/компетентності.

Для кожного рівня також описані загальні компетентності за професійними напрямками (профілями), освітні вимоги до здобувача відповідної професійної кваліфікації, вказано на якій підставі може бути прийняте рішення про присвоєння відповідної професійної кваліфікації, назва документу (сертифікату) та вказані академічні та професійні права здобувача.

Контрольні запитання та завдання за розділом 5

1. Які основні підходи до розроблення галузевих рамок кваліфікацій існують в європейських країнах?
2. Яке призначення галузевих рамок кваліфікацій у сфері освіти та чим вони відрізняються від стандартів вищої освіти?
3. Яке призначення галузевих рамок кваліфікацій у сфері праці?
4. Проаналізуйте документи, якими описуються кваліфікації в межах певної галузі у Вашій країні (наприклад – кваліфікаційні характеристики) та порівняйте наявну у цих документах структуру опису кваліфікацій з системами дескрипторів Національної рамки кваліфікацій України та європейських метарамок кваліфікацій. Сформулюйте схожі риси та відмінності.
5. Запропонуйте структуру галузевої рамки кваліфікацій для галузі освіти, за якою у Вашому закладі здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти.

6. Сформулюйте фахові компетентності та результати навчання, які є притаманними певній професії для декількох кваліфікаційних рівнів. Чітко сформулюйте сутність відмінностей між ними.

Список використаних джерел

1. Національний освітній глосарій: вища освіта / 2-е вид., перероб. і доп. / авт.-уклад.: В.М. Захарченко, С.А. Калашнікова, В.І. Луговий, А.В. Ставицький, Ю.М. Рашкевич, Ж.В. Таланова / За ред. В.Г. Кременя. – К. : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2014. – 100 с.
2. Правові засади реалізації Болонського процесу в Україні: монографія / Колектив авторів: Бугров В., Гожи́к А., Жданова К., Зарубінська І., Захарченко В., Калашнікова С., Козієвська О., Линьова І., Луговий В., Оржель О., Рашкевич Ю, Таланова Ж., Шитікова С.; за заг. ред. В. Лугового, С. Калашнікової: К. - ДП «НВЦ «Пріоритети», 2014, 156 с.
3. Communique of the Conference of European Ministers Responsible for Higher Education «The European Higher Education Area - Achieving the Goals», Bergen, 19-20 May 2005. - URL: http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Koulutus/artikkelit/bologna/liitteet/050520_Bergen_Communique.pdf
4. London Communique «Towards the European Higher Education Area: responding to challenges in a globalised world». - URL: http://www.ehea.info/Uploads/Declarations/London_Communique18May2007.pdf
5. The framework of qualifications for the European Higher Education Area. - URL: <http://www.ehea.info/Uploads/Documents/QF-EHEA-May2005.pdf>
6. Recommendation of the European Parliament and of the Council of 23 April 2008 on the establishment of the European Qualifications Framework for lifelong learning //Official Journal of the European Union. - 2008. - C111/01. - URL: <http://www.valew.eu/home/24?task=view>
7. Communiqué of the meeting of European Ministers in charge of Higher Education in Prague on May 19th 2001 - URL: http://media.ehea.info/file/2001_Prague/44/2/2001_Prague_Communique_English_553442.pdf
8. Conference report from the 2005 Copenhagen conference on the Framework for Qualifications of the European Higher Education Area, by Sjur Bergan «Bologna conference on qualifications framework». Kobenhavn/Strasbourg, January 18, 2005. - URL: http://ecahe.eu/w/images/7/76/A_Framework_for_Qualifications_for_the_European_Higher_Education_Area.pdf
9. A Framework for Qualifications of the European Higher Education Area. The report by the Bologna Working Group on Qualifications Frameworks, February, 2005. - URL: http://eacea.ec.europa.eu/Education/eurydice/documents/thematic_reports/138EN.pdf
10. Council Recommendation of 22 May 2017 on the European Qualifications Framework for lifelong learning and repealing the Recommendation of the European

Parliament and of the Council of 23 April 2008 on the establishment of the European Qualifications Framework for lifelong learning // Official Journal of the European Union – C189/15 – 15.6. 2017- URL: <https://ec.europa.eu/ploteus/sites/eac-eqf/files/en.pdf>

11. Проект Стратегії розвитку національної системи кваліфікацій на період до 2020 року / Веб-сайт Інституту професійних кваліфікацій - URL: http://www.ipq.org.ua/upload/files/files/06_Biblioteka/01_Normativna_baza/02_Vpovadzhennja_Nacionalnoi_ramki_kvalifikacii/05_Proekti_normativno-pravovih_aktiv/Strategija_rozvitku_do_2020.pdf

12. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII. - URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/print1412707858770643>

Додатки

Додаток 1

List of Contributors in attendance at the JQI meeting in Dublin on the Short Cycle Descriptor on 18 October 2004

Country	Name	Organisation
Belgium	Nina Arnhold	EUA
Belgium	Stefan Delplace	EURASHE
Belgium	Linda De Kock	Ministry of Education
Belgium	Klara De Wilde	VLHORA
Denmark	Mogens Berg	UMV
Denmark	Tina Holm	EVA
Denmark	Anne-Katherine Mandrup	Um-Denmark
France	Sylvie Bonichon	Blois
Ireland	Jim Murray	NQAI
Ireland	Dermot Douglas	CDIT
Ireland	Karena Maguire	HETAC
Ireland	Orlaith McCaul	HETAC
Ireland	Bryan Maguire	DLIADT
Netherlands	Bert Broerse	Ministry of Education
Netherlands	Marlies Leegwater	Ministry of Education
Netherlands	Arian Van Staa	HBO-Raad
Norway	Tone Flood Strom	Ministry Ed & Res
Norway	Astri Hildrum	
Spain	Juan Franco	ANECA
UK	David Bottomley	QAA
UK	Nick Harris	QAA

DUBLIN DESCRIPTORS FOR SHORT CYCLE, FIRST CYCLE, SECOND CYCLE AND THIRD CYCLE AWARDS

The complete set of 'Dublin descriptors' is set out below:

Qualifications that signify completion of the higher education short cycle (within the first cycle) are awarded to students who:

- have demonstrated knowledge and understanding in a field of study that builds upon general secondary education and is typically at a level supported by advanced textbooks; such knowledge provides an underpinning for a field of work or vocation, personal development, and further studies to complete the first cycle;
- can apply their knowledge and understanding in occupational contexts;
- have the ability to identify and use data to formulate responses to well-defined concrete and abstract problems;
- can communicate about their understanding, skills and activities, with peers, supervisors and clients;
- have the learning skills to undertake further studies with some autonomy.

Qualifications that signify completion of the first cycle are awarded to students who²:

- have demonstrated knowledge and understanding in a field of study that builds upon and their general secondary education, and is typically at a level that, whilst supported by advanced textbooks, includes some aspects that will be informed by knowledge of the forefront of their field of study;
- can apply their knowledge and understanding in a manner that indicates a professional³ approach to their work or vocation, and have competences² typically demonstrated through devising and sustaining arguments and solving problems within their field of study;
- have the ability to gather and interpret relevant data (usually within their field of study) to inform judgements that include reflection on relevant social, scientific or ethical issues;
- can communicate information, ideas, problems and solutions to both specialist and non-specialist audiences;
- have developed those learning skills that are necessary for them to continue to undertake further study with a high degree of autonomy.

Qualifications that signify completion of the second cycle are awarded to students who:

- have demonstrated knowledge and understanding that is founded upon and extends and/or enhances that typically associated with Bachelor's level, and that provides a basis or opportunity for originality in developing and/or applying ideas, often within a research context;
- can apply their knowledge and understanding, and problem solving abilities in new or unfamiliar environments within broader (or multidisciplinary) contexts related to their field of study;
- have the ability to integrate knowledge and handle complexity, and formulate judgements with incomplete or limited information, but that include reflecting on social and ethical responsibilities linked to the application of their knowledge and judgements;
- can communicate their conclusions, and the knowledge and rationale underpinning these, to specialist and non-specialist audiences clearly and unambiguously;
- have the learning skills to allow them to continue to study in a manner that may be largely self-directed or autonomous.

Qualifications that signify completion of the third cycle are awarded to students who:

- have demonstrated a systematic understanding of a field of study and mastery of the skills and methods of research associated with that field;
- have demonstrated the ability to conceive, design, implement and adapt a substantial process of research with scholarly integrity;
- have made a contribution through original research that extends the frontier of knowledge by developing a substantial body of work, some of which merits national or international refereed publication;
- are capable of critical analysis, evaluation and synthesis of new and complex ideas;
- can communicate with their peers, the larger scholarly community and with society in general about their areas of expertise;
- can be expected to be able to promote, within academic and professional contexts, technological, social or cultural advancement in a knowledge based society;

Differentiating between cycles

Cycle	Knowledge and understanding:
1 (Bachelor)	[Is] supported by advanced text books [with] some aspects informed by knowledge at the forefront of their field of study ..
2 (Master)	provides a basis or opportunity for originality in developing or applying ideas often in a research* context ..
3 (Doctorate)	[includes] a systematic understanding of their field of study and mastery of the methods of research* associated with that field..

	Applying knowledge and understanding:
1 (Bachelor)	[through] devising and sustaining arguments
2 (Master)	[through] problem solving abilities [applied] in new or unfamiliar environments within broader (or multidisciplinary) contexts ..
3 (Doctorate)	[is demonstrated by the] ability to conceive, design, implement and adapt a substantial process of research* with scholarly integrity .. [is in the context of] a contribution that extends the frontier of knowledge by developing a substantial body of work some of which merits national or international refereed publication ..

	Making judgements:
1 (Bachelor)	[involves] gathering and interpreting relevant data ..
2 (Master)	[demonstrates] the ability to integrate knowledge and handle complexity, and formulate judgements with incomplete data ..
3 (Doctorate)	[requires being] capable of critical analysis, evaluation and synthesis of new and complex ideas..

	Communication
1 (Bachelor)	[of] information, ideas, problems and solutions ..
2 (Master)	[of] their conclusions and the underpinning knowledge and rationale (restricted scope) to specialist and non-specialist audiences (monologue) ..
3 (Doctorate)	with their peers, the larger scholarly community and with society in general (dialogue) about their areas of expertise (broad scope)..

	Learning skills ..
1 (Bachelor)	have developed those skills needed to study further with a high level of autonomy ..
2 (Master)	study in a manner that may be largely self-directed or autonomous..
3 (Doctorate)	expected to be able to promote, within academic and professional contexts, technological, social or cultural advancement ..

The framework of qualifications for the European Higher Education Area

The Bergen Conference of European Ministers Responsible for Higher Education 19-20 May 2005 adopted the overarching framework for qualifications in the EHEA, comprising three cycles (including, within national contexts, the possibility of intermediate qualifications), generic descriptors for each cycle based on learning outcomes and competences, and credit ranges in the first and second cycles. Ministers committed themselves to elaborating national frameworks for qualifications compatible with the overarching framework for qualifications in the EHEA by 2010, and to having started work on this by 2007.

	Outcomes	ECTS Credits
First cycle qualification	<p>Qualifications that signify completion of the first cycle are awarded to students who:</p> <ul style="list-style-type: none"> • have demonstrated knowledge and understanding in a field of study that builds upon their general secondary education, and is typically at a level that, whilst supported by advanced textbooks, includes some aspects that will be informed by knowledge of the forefront of their field of study; • can apply their knowledge and understanding in a manner that indicates a professional approach to their work or vocation, and have competences typically demonstrated through devising and sustaining arguments and solving problems within their field of study; • have the ability to gather and interpret relevant data (usually within their field of study) to inform judgments that include reflection on relevant social, scientific or ethical issues; • can communicate information, ideas, problems and solutions to both specialist and non-specialist audiences; • have developed those learning skills that are necessary for them to continue to undertake further study with a high degree of autonomy. 	Typically include 180-240 ECTS credits

Second cycle qualification	<p>Qualifications that signify completion of the second cycle are awarded to students who:</p> <ul style="list-style-type: none"> • have demonstrated knowledge and understanding that is founded upon and extends and/or enhances that typically associated with the first cycle, and that provides a basis or opportunity for originality in developing and/or applying ideas, often within a research context; • can apply their knowledge and understanding, and problem solving abilities in new or unfamiliar environments within broader (or multidisciplinary) contexts related to their field of study; • have the ability to integrate knowledge and handle complexity, and formulate judgments with incomplete or limited information, but that include reflecting on social and ethical responsibilities linked to the application of their knowledge and judgments; • can communicate their conclusions, and the knowledge and rationale underpinning these, to specialist and non-specialist audiences clearly and unambiguously; • have the learning skills to allow them to continue to study in a manner that may be largely self-directed or autonomous. 	Typically include 90-120 ECTS credits, with a minimum of 60 credits at the level of the 2 nd cycle
Third cycle qualification	<p>Qualifications that signify completion of the third cycle are awarded to students who:</p> <ul style="list-style-type: none"> • have demonstrated a systematic understanding of a field of study and mastery of the skills and methods of research associated with that field; • have demonstrated the ability to conceive, design, implement and adapt a substantial process of research with scholarly integrity; • have made a contribution through original research that extends the frontier of knowledge by developing a substantial body of work, some of which merits national or international refereed publication; • are capable of critical analysis, evaluation and synthesis of new and complex ideas; • can communicate with their peers, the larger scholarly community and with society in general about their areas of expertise; • can be expected to be able to promote, within academic and professional contexts, technological, social or cultural advancement in a knowledge based society. 	Not specified

COUNCIL RECOMMENDATION

of 22 May 2017

on the European Qualifications Framework for lifelong learning and repealing the Recommendation of the European Parliament and of the Council of 23 April 2008 on the establishment of the European Qualifications Framework for lifelong learning

ANNEX II TO THE ANNEX

Descriptors defining levels in the European Qualifications Framework (EQF)

Each of the 8 levels is defined by a set of descriptors indicating the learning outcomes relevant to qualifications at that level in any system of qualifications.			
	Knowledge	Skills	Responsibility and autonomy
	In the context of EQF, knowledge is described as theoretical and/or factual.	In the context of EQF, skills are described as cognitive (involving the use of logical, intuitive and creative thinking) and practical (involving manual dexterity and the use of methods, materials, tools and instruments).	In the context of the EQF responsibility and autonomy is described as the ability of the learner to apply knowledge and skills autonomously and with responsibility
Level 1 The learning outcomes relevant to Level 1 are	basic general knowledge	basic skills required to carry out simple tasks	work or study under direct supervision in a structured context
Level 2 The learning outcomes relevant to Level 2 are	basic factual knowledge of a field of work or study	basic cognitive and practical skills required to use relevant information in order to carry out tasks and to solve routine problems using simple rules and tools	work or study under supervision with some autonomy
Level 3 The learning outcomes relevant to Level 3 are	knowledge of facts, principles, processes and general concepts, in a field of work or study	a range of cognitive and practical skills required to accomplish tasks and solve problems by selecting and applying basic methods, tools, materials and information	take responsibility for completion of tasks in work or study adapt own behaviour to circumstances in solving problems
Level 4 The learning outcomes relevant to Level 4 are	factual and theoretical knowledge in broad contexts within a field of work or study	a range of cognitive and practical skills required to generate solutions to specific problems in a field of work or study	exercise self-management within the guidelines of work or study contexts that are usually predictable, but are subject to change supervise the routine work of others, taking some responsibility for the evaluation and improvement of work or study activities

Level 5* The learning outcomes relevant to Level 5 are	comprehensive, specialised, factual and theoretical knowledge within a field of work or study and an awareness of the boundaries of that knowledge	a comprehensive range of cognitive and practical skills required to develop creative solutions to abstract problems	exercise management and supervision in contexts of work or study activities where there is unpredictable change review and develop performance of self and others
Level 6** The learning outcomes relevant to Level 6 are	advanced knowledge of a field of work or study, involving a critical understanding of theories and principles	advanced skills, demonstrating mastery and innovation, required to solve complex and unpredictable problems in a specialised field of work or study	manage complex technical or professional activities or projects, taking responsibility for decision-making in unpredictable work or study contexts take responsibility for managing professional development of individuals and groups
Level 7*** The learning outcomes relevant to Level 7 are	highly specialised knowledge, some of which is at the forefront of knowledge in a field of work or study, as the basis for original thinking and/or research critical awareness of knowledge issues in a field and at the interface between different fields	specialised problem-solving skills required in research and/or innovation in order to develop new knowledge and procedures and to integrate knowledge from different fields	manage and transform work or study contexts that are complex, unpredictable and require new strategic approaches take responsibility for contributing to professional knowledge and practice and/or for reviewing the strategic performance of teams
Level 8**** The learning outcomes relevant to Level 8 are	knowledge at the most advanced frontier of a field of work or study and at the interface between fields	the most advanced and specialised skills and techniques, including synthesis and evaluation, required to solve critical problems in research and/or innovation and to extend and redefine existing knowledge or professional practice	demonstrate substantial authority, innovation, autonomy, scholarly and professional integrity and sustained commitment to the development of new ideas or processes at the forefront of work or study contexts including research

Compatibility with the Framework for Qualifications of the European Higher Education Area

The Framework for Qualifications of the European Higher Education Area provides descriptors for three cycles agreed by the ministers responsible for higher education at their meeting in Bergen in May 2005 in the framework of the Bologna process. Each cycle descriptor offers a generic statement of typical expectations of achievements and abilities associated with qualifications that represent the end of that cycle.

- * The descriptor for the short cycle developed by the Joint Quality Initiative as part of the Bologna process, (that can be within or linked to the first cycle), corresponds to the learning outcomes for EQF level 5.
- ** The descriptor for the first cycle corresponds to the learning outcomes for EQF level 6.
- *** The descriptor for the second cycle corresponds to the learning outcomes for EQF level 7.
- **** The descriptor for the third cycle corresponds to the learning outcomes for EQF level 8.

ANNEX III TO THE ANNEX**Criteria and procedures for referencing national qualifications frameworks or systems to the European Qualifications Framework (EQF)**

6

1. The responsibilities and/or legal competence of all relevant national bodies involved in the referencing process are clearly determined and published by the competent authorities.
2. There is a clear and demonstrable link between the qualifications levels in the national qualifications frameworks or systems and the level descriptors of the EQF.
3. The national qualifications frameworks or systems and their qualifications are based on the principle and objective of learning outcomes and related to arrangements for validation of non-formal and informal learning and, where appropriate, to credit systems.
4. The procedures for inclusion of qualifications in the national qualifications framework or for describing the place of qualifications in the national qualification system are transparent.
5. The national quality assurance system(s) for education and training refer(s) to the national qualifications frameworks or systems and are consistent with the principles on quality assurance as specified in Annex IV to this Recommendation.
6. The referencing process shall include the stated agreement of the relevant quality assurance bodies that the referencing report is consistent with the relevant national quality assurance arrangements, provisions and practice.
7. The referencing process shall involve international experts and the referencing reports shall contain the written statement of at least two international experts from two different countries on the referencing process.
8. The competent authority or authorities shall certify the referencing of the national qualifications frameworks or systems with the EQF. One comprehensive report, setting out the referencing, and the evidence supporting it, shall be published by the competent authorities, including the EQF National Coordination Points, and shall address separately each of the criteria. The same report can be used for self-certification to the Qualifications Framework of the European Higher Education Area, in accordance with the self-certification criteria of the latter.
9. Within 6 months from having referenced or updated the referencing report, Member States and other participating countries shall publish the referencing report and provide relevant information for comparison purposes on the relevant European portal.
10. Further to the referencing process, all newly issued documents related to qualifications that are part of the national qualifications frameworks or systems (e.g. certificates, diplomas, certificate supplements, diploma supplements) and/or qualification registers issued by the competent authorities should contain a clear reference, by way of national qualifications frameworks or systems, to the appropriate EQF level.

ANNEX IV TO THE ANNEX

Quality assurance principles for qualifications that are part of national qualifications frameworks or systems referenced to the European Qualifications Framework (EQF)

All qualifications with an EQF level should be quality assured to enhance trust in their quality and level.

In accordance with national circumstances and taking into account sectoral differences quality assurance of qualifications with an EQF level should^{6 7}:

1. address the design of qualifications as well as application of the learning outcomes approach;
2. ensure valid and reliable assessment according to agreed and transparent learning outcomes-based standards and address the process of certification;
3. consist of feedback mechanisms and procedures for continuous improvement;
4. involve all relevant stakeholders at all stages of the process;
5. be composed of consistent evaluation methods, associating self-assessment and external review;
6. be an integral part of the internal management, including sub-contracted activities, of bodies issuing qualifications with an EQF level;
7. be based on clear and measurable objectives, standards and guidelines;
8. be supported by appropriate resources;
9. include a regular review of existing external monitoring bodies or agencies, carrying out quality assurance;
10. include the electronic accessibility of evaluation results.

⁶ These common principles are fully compatible with the European Standards and Guidelines (ESG) for Quality Assurance in the European Higher Education Area and with European Quality Assurance in VET (EQAVET).

⁷ Depending on national circumstances, these principles may not apply to general education.

ANNEX V TO THE ANNEX**Principles for credit systems related to national qualifications frameworks or systems
referenced to the European Qualifications Framework (EQF)⁸**

The EQF and national qualifications frameworks or systems, by using the learning outcomes approach, should better support individuals when moving (i) between various levels of education and training, (ii) within and between sectors of education and training, (iii) between education and training and the labour market and (iv) within and across borders. Without prejudice to national decisions to (i) make use of credit systems and (ii) relate them to national qualifications frameworks or systems, different credit systems, where appropriate, should work together with national qualifications frameworks or systems to support transitions and facilitate progression. To this aim, credit systems related to national qualifications frameworks or systems where appropriate, should respect the following principles:

1. Credit systems should support flexible learning pathways, for the benefit of individual learners.
2. When designing and developing qualifications, the learning outcomes approach should be systematically used to facilitate the transfer of (components of) qualifications and progression in learning.
3. Credit systems should facilitate transfer of learning outcomes and progression of learners across institutional and national borders.
4. Credit systems should be underpinned by explicit and transparent quality assurance.
5. The credit acquired by an individual should be documented, expressing the acquired learning outcomes, the name of the competent credit awarding institution and, where relevant, the related credit value.
6. Systems for credit transfer and accumulation should seek synergies with arrangements for validation of prior learning, working together to facilitate and promote transfer and progression.
7. Credit systems should be developed and improved through cooperation between stakeholders at the appropriate national and Union levels.

⁸ These common principles are fully compatible with the European Credit Transfer and Accumulation System (ECTS) and the European Credit system for Vocational Education and Training (ECVET).

ANNEX VI TO THE ANNEX

**Elements for data fields for the electronic publication of information on qualifications
with an EQF level**

DATA			Required / Optional
Title of the qualification			Required
Field*			Required
Country/Region (code)			Required
EQF Level			Required
Description of the qualification ⁹	Either	Knowledge	Required
		Skills	Required
		Responsibility and autonomy	Required
	Or	Open text field describing what the learner is expected to know, understand and able to do	Required
Awarding body or competent authority**			Required
Credit points/ notional workload needed to achieve the learning outcomes			<i>Optional</i>
Internal quality assurance processes			<i>Optional</i>
External quality assurance/regulatory body			<i>Optional</i>
Further information on the qualification			<i>Optional</i>
Source of information			<i>Optional</i>
Link to relevant supplements			<i>Optional</i>
URL of the qualification			<i>Optional</i>
Information language (code)			<i>Optional</i>
Entry requirements			<i>Optional</i>
Expiry date (if relevant)			<i>Optional</i>
Ways to acquire qualification			<i>Optional</i>
Relationship to occupations or occupational fields			<i>Optional</i>

* ISCED FoET2013

** The minimum required information on the awarding body or the competent authority should facilitate to find information about it, which would include its name, or if applicable the name of the group of awarding bodies or competent authorities, completed with a URL or contact information.

⁹ This description shall consist of open text fields, with no prescribed use of standard terminology and no obligation for the Member States to translate the description into other EU languages.

Dublin descriptors as used in The Framework for Qualifications of EHEA compared to the descriptors as used in the EU Commission staff working document "Towards a European Qualifications Framework for Lifelong Learning"

<i>Qualifications that signify completion of the higher education short cycle (within the first cycle) are awarded to students who:</i>	EQF-level 5
<i>have demonstrated knowledge and understanding in a field of study that builds upon general secondary education¹ and is typically at a level supported by advanced textbooks; such knowledge provides an underpinning for a field of work or vocation, personal development, and further studies to complete the first cycle;</i>	<p>Use broad theoretical and practical knowledge that is often specialised within a field and show awareness of limits to knowledge base</p> <p>Develop strategic and creative responses in researching solutions to well defined concrete and abstract problems</p> <p>Demonstrate transfer of theoretical and practical knowledge in creating solutions to problems</p>
<i>can apply their knowledge and understanding in occupational contexts;</i>	<p>Manage projects independently that require problem solving where there are many factors some of which interact and lead to unpredictable change</p> <p>Show creativity in developing projects</p> <p>Manage people and review performance of self and others.</p> <p>Train others and develop team performance</p>
<i>have the ability to identify and use data to formulate responses to well-defined concrete and abstract problems;</i>	<p>Evaluate own learning and identify learning needs necessary to undertake further learning</p> <p>Convey ideas in a well structured and coherent way to peers, supervisors and clients using qualitative and quantitative information</p> <p>Express a comprehensive internalised personal world view reflecting engagement solidarity with others</p>
<i>can communicate about their understanding, skills and activities, with peers, supervisors and clients;</i>	<p>Formulate responses to abstract and concrete problems</p> <p>Demonstrate experience of operational interaction within a field</p> <p>Make judgements based on knowledge of relevant social and ethical issues</p>
<i>have the learning skills to undertake further studies with some autonomy.</i>	

¹ General secondary education also includes vocational education with a sufficiently general component.

Qualifications that signify completion of the first cycle are awarded to students who:	EQF-level 6
<i>have demonstrated knowledge and understanding in a field of study that builds upon their general secondary education²⁷, and is typically at a level that, whilst supported by advanced textbooks, includes some aspects that will be informed by knowledge of the forefront of their field of study;</i>	<p>Use detailed theoretical and practical knowledge of a field. Some knowledge is at the forefront of the field and will involve a critical understanding of theories and principles</p> <p>Demonstrate mastery of methods and tools in a complex and specialised field and demonstrate Innovation in terms of methods used Devise and sustain arguments to solve problems</p>
<i>can apply their knowledge and understanding in a manner that indicates a professional² approach to their work or vocation, and have competences³ typically demonstrated through devising and sustaining arguments and solving problems within their field of study;</i>	<p>Demonstrate administrative design, resource and team management responsibilities in work and study contexts that are unpredictable and require that complex problems are solved where there are many interacting factors Show creativity in developing projects and show initiative in management processes that includes the training of others to develop team performance</p>
<i>have the ability to gather and interpret relevant data (usually within their field of study) to inform judgements that include reflection on relevant social, scientific or ethical issues;</i>	<p>Consistently evaluate own learning and identify learning needs</p>
<i>can communicate information, ideas, problems and solutions to both specialist and non-specialist audiences;</i>	<p>Communicate ideas, problems and solutions to both specialist and non-specialist audiences using a range of techniques involving qualitative and quantitative information</p>
<i>have developed those learning skills that are necessary for them to continue to undertake further study with a high degree of autonomy.</i>	<p>Express a comprehensive internalised personal world view manifesting solidarity with others</p> <p>Gather and interpret relevant data in a field to solve problems Demonstrate experience of operational interaction within a complex environment Make judgements based on social and ethical issues that arise in work or study</p>

² The word '**professional**' is used in the descriptors in its broadest sense, relating to those attributes relevant to undertaking work or a vocation and that involves the application of some aspects of advanced learning. It is not used with regard to those specific requirements relating to regulated professions. The latter may be identified with the profile / specification.

³ The word '**competence**' is used in the descriptors in its broadest sense, allowing for gradation of abilities or skills. It is not used in the narrower sense identified solely on the basis of a 'yes/no' assessment.

Qualifications that signify completion of the second cycle are awarded to students who:	EQF-level 7
<i>have demonstrated knowledge and understanding that is founded upon and extends and/or enhances that typically associated with the first cycle, and that provides a basis or opportunity for originality in developing and/or applying ideas, often within a research⁴ context;</i>	Use specialised theoretical and practical knowledge some of which is at the forefront of knowledge in the field. This knowledge forms the basis for originality in developing and/or applying ideas Demonstrate critical awareness of knowledge issues in the field and at the interface between different fields
<i>can apply their knowledge and understanding, and problem solving abilities in new or unfamiliar environments within broader (or multidisciplinary) contexts related to their field of study;</i>	Create a research based diagnosis to problems by integrating knowledge from new or inter disciplinary fields and make judgements with incomplete or limited information Develop new skills in response to emerging knowledge and techniques
<i>have the ability to integrate knowledge and handle complexity, and formulate judgements with incomplete or limited information, but that include reflecting on social and ethical responsibilities linked to the application of their knowledge and judgements;</i>	Demonstrate leadership and innovation in work and study contexts that are unfamiliar, complex and unpredictable and that require solving problems involving many interacting factors Review strategic performance of teams
<i>can communicate their conclusions, and the knowledge and rationale underpinning these, to specialist and non-specialist audiences clearly and unambiguously;</i>	Demonstrate autonomy in the direction of learning and a high level understanding of learning processes
<i>have the learning skills to allow them to continue to study in a manner that may be largely self-directed or autonomous.</i>	Communicate project outcomes, methods and underpinning rationale to specialist and non-specialist audiences using appropriate techniques Scrutinise and reflect on social norms and relationships and act to change them Solve problems by integrating complex knowledge sources that are sometimes incomplete and in new and unfamiliar contexts Demonstrate experience of operational interaction in managing change within a complex environment Respond to social, scientific and ethical issues that are encountered in work or study

⁴ The word '**research**' is used to cover a wide variety of activities, with the context often related to a field of study; the term is used here to represent a careful study or investigation based on a systematic understanding and critical awareness of knowledge. The word is used in an inclusive way to accommodate the range of activities that support original and innovative work in the whole range of academic, professional and technological fields, including the humanities, and traditional, performing, and other creative arts. It is not used in any limited or restricted sense, or relating solely to a traditional 'scientific method'.

<p>Qualifications that signify completion of the third cycle are awarded to students who:</p>	<p>EQF-level 8</p>
<p><i>have demonstrated a systematic understanding of a field of study and mastery of the skills and methods of research associated with that field;</i></p>	<p>Use specialised knowledge to critically analyse, evaluate and synthesise new and complex ideas that are at the most advanced frontier of a field</p>
<p><i>have demonstrated the ability to conceive, design, implement and adapt a substantial process of research with scholarly integrity;</i></p>	<p>Extend or redefine existing knowledge and/or professional practice within a field or at the interface between fields</p>
<p><i>have made a contribution through original research that extends the frontier of knowledge by developing a substantial body of work, some of which merits national or international refereed publication;</i></p>	<p>Research, conceive, design, implement and adapt projects that lead to new knowledge and new procedural solutions</p>
<p><i>are capable of critical analysis, evaluation and synthesis of new and complex ideas;</i></p>	<p>Demonstrate substantial leadership, innovation and autonomy in work and study contexts that are novel and require the solving of problems that involve many interacting factors</p>
<p><i>can communicate with their peers, the larger scholarly community and with society in general about their areas of expertise;</i></p>	<p>Demonstrate capacity for sustained commitment to development of new ideas or processes and a high level understanding of learning processes</p>
<p><i>can be expected to be able to promote, within academic and professional contexts, technological, social or cultural advancement in a knowledge based society.</i></p>	<p>Communicate with authority through engaging in critical dialogue with peers in a specialist community</p> <p>Scrutinise and reflect on social norms and relationships and lead action to change them</p> <p>Critical analysis, evaluation and synthesis of new and complex ideas and strategic decision making based on these processes</p> <p>Demonstrate experience of operational interaction with strategic decision-making capacity within a complex environment</p> <p>Promote social, <scientific> and ethical advancement through actions</p>

Співставлення національних рамок кваліфікацій Данії та Італії

https://ec.europa.eu/ploteus/en/compare?field_location_selection_tid[]=444&field_location_selection_tid[]=453

Часто посещаемые Начальная страница

Find and Compare Qualifications Frameworks

Compare the results of the national referencing process by choosing the national flag. Up to 5 examples of qualifications are provided for each NQF level. National systems may include many other qualifications at those levels.

Denmark
 Estonia
 France
 Germany
 Ireland
 Italy
 Latvia
 Lithuania
 Malta
 Netherlands
 Slovenia
 UK - England & Northern Ireland
 UK - Scotland
 UK - Wales

Compare selected countries

 Denmark	Country	 Italy
Danish Agency for Higher Education▼	Information	ISFOL▼
NQF/NQS NCP: Danish Agency for Higher Education	Referencing Report	NQF/ NQS NCP: ISFOL
Referencing Report (Tuesday, 6 September, 2011)		Referencing Report (Thursday, 19 December, 2013)

 Denmark	Country	 Italy
Danish Agency for Higher Education▼ NQF/NQS NCP: Danish Agency for Higher Education Referencing Report (Tuesday, 6 September, 2011)	Information Referencing Report	ISFOL▼ NQF/ NQS NCP: ISFOL Referencing Report (Thursday, 19 December, 2013)
Danish NQF level 8 ▼ PhD degree▼	EQF Level 8▼	Level 8 ▼ Dottorato di Ricerca (Research Doctorate - PhD)▼
Danish NQF level 7 ▼ Master's degree (Candidatus)▼ Master degree (within adult higher education)▼	EQF Level 7▼	Level 7 ▼ Laurea Magistrale (Master's Degree)▼
Danish NQF level 6 ▼ Bachelor degree▼ Professional Bachelor Degree in Nursing (nurse)▼	EQF Level 6▼	Level 6 ▼ Laurea (Bachelor's Degree)▼

The screenshot shows a web browser window with the URL [https://ec.europa.eu/ploteus/en/compare?field_location_selection_tid\[\]=444&field_location_selection_tid\[\]=453](https://ec.europa.eu/ploteus/en/compare?field_location_selection_tid[]=444&field_location_selection_tid[]=453). The page displays a comparison of qualifications between Denmark and Italy, both at EQF Level 5.

Denmark	Country	Italy
Danish NQF level 5	EQF Level 5	Level 5
Agricultural economist certificate		Diploma di tecnico superiore per la mobilità di persone e merci (Higher technical education diploma for Mobility of people and goods)
Ship's master		
Academy Profession Degree in Chemical and Biotechnical Science (AP in Chemical and Biotechnical Science)		
Academy Profession Degree in Financial Management - Further Education for Adults (VVU)		

**Постанова КМУ
«Про затвердження Національної рамки кваліфікацій»**

КАБІNET МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

ПОСТАНОВА

**від 23 листопада 2011 р. № 1341
Київ**

Про затвердження Національної рамки кваліфікацій

Кабінет Міністрів України **постановляє:**

1. Затвердити **Національну рамку кваліфікацій** згідно з додатком.
2. Рекомендувати центральним органам виконавчої влади, установам та організаціям, що беруть участь у реалізації державної політики у сфері освіти, зайнятості та соціально-трудових відносин, об'єднанням роботодавців, професійним спілкам, іншим заінтересованим соціальним партнерам використовувати **Національну рамку кваліфікацій** у практичній діяльності.
3. Міжвідомчій робочій групі з питань розроблення та впровадження **Національної рамки кваліфікацій**:
 - підготувати проекти нормативно-правових актів для впровадження **Національної рамки кваліфікацій** у сфері освіти, зайнятості та соціально-трудових відносин;
 - розробити план заходів із впровадження **Національної рамки кваліфікацій**.

Прем'єр-міністр України

М. АЗАРОВ

Інд.70

Додаток
до постанови Кабінету Міністрів України
від 23 листопада 2011 р. № 1341

НАЦІОНАЛЬНА РАМКА КВАЛІФІКАЦІЙ

Загальна частина

1. Національна рамка кваліфікацій - системний і структурований за компетентностями опис кваліфікаційних рівнів.

Національна рамка кваліфікацій призначена для використання органами виконавчої влади, установами та організаціями, що реалізують державну політику у сфері освіти, зайнятості та соціально-трудових відносин, навчальними закладами, роботодавцями, іншими юридичними і фізичними особами з метою розроблення, ідентифікації, співвіднесення, визнання, планування і розвитку кваліфікацій.

2. Національна рамка кваліфікацій впроваджується з метою:

введення європейських стандартів та принципів забезпечення якості освіти з урахуванням вимог ринку праці до компетентностей фахівців;

забезпечення гармонізації норм законодавства у сфері освіти та соціально-трудових відносин;

сприяння національному і міжнародному визнанню кваліфікацій, здобутих в Україні;

налагодження ефективної взаємодії сфери освітніх послуг та ринку праці.

3. Для цілей Національної рамки кваліфікацій терміни вживаються у такому значенні:

автономність і відповідальність - здатність самостійно виконувати завдання, розв'язувати задачі і проблеми та відповідати за результати своєї діяльності;

знання - осмислена та засвоєна суб'єктом наукова інформація, що є основою його усвідомленої, цілеспрямованої діяльності. Знання поділяються на емпіричні (фактологічні) і теоретичні (концептуальні, методологічні);

інтегральна компетентність - узагальнений опис кваліфікаційного рівня, який виражає основні компетентнісні характеристики рівня щодо навчання та/або професійної діяльності;

кваліфікація - офіційний результат оцінювання і визнання, який отримано, коли уповноважений компетентний орган встановив, що особа досягла компетентностей (результатів навчання) за заданими стандартами;

кваліфікаційний рівень - структурна одиниця Національної рамки кваліфікацій, що визначається певною сукупністю компетентностей, які є типовими для кваліфікацій даного рівня;

компетентність/компетентності - здатність особи до виконання певного виду діяльності, що виражається через знання, розуміння, уміння, цінності, інші особисті якості;

комунікація - взаємозв'язок суб'єктів з метою передавання інформації, узгодження дій, спільної діяльності;

результати навчання - компетентності (знання, розуміння, уміння, цінності, інші особисті якості), які набуває та/або здатна продемонструвати особа після завершення навчання;

уміння - здатність застосовувати знання для виконання завдань та розв'язання задач і проблем. Уміння поділяються на когнітивні (інтелектуально-творчі) та практичні (на основі майстерності з використанням методів, матеріалів, інструкцій та інструментів).

Опис кваліфікаційних рівнів

Рівень	Знання	Уміння	Комунікація	Автономність і відповідальність
0	Здатність адекватно діяти у відомих простих ситуаціях під безпосереднім контролем. Готовність до систематичного навчання			
	Елементарні загальні знання про себе та довкілля	виконання елементарних завдань у відомих однотипних ситуаціях	ситуативна взаємодія в обмеженому колі осіб за допомогою інших	виконання завдань під безпосереднім контролем
	Розуміння найпростіших причинно-наслідкових та просторово-часових зв'язків		реагування на прості усні повідомлення	
1	Здатність виконувати прості завдання у типових ситуаціях у чітко визначеній структурованій сфері роботи або навчання. Виконання завдань під безпосереднім керівництвом. Готовність до навчання на наступному рівні			
	Елементарні фактологічні знання	виконання простих завдань за визначеними правилами та інструкціями у типових ситуаціях з використанням простих інструментів	інтеграція до соціальних груп	виконання завдань під безпосереднім керівництвом
	Розуміння найпростіших понять про себе і довкілля, основ безпечної поведінки		реагування на прості письмові та усні повідомлення	обмежена індивідуальна відповідальність формулювання елементарних суджень
2	Здатність виконувати типові нескладні завдання у типових ситуаціях у чітко визначеній структурованій сфері роботи або навчання. Виконання завдань під керівництвом з елементами самостійності			
	Базові фактологічні знання, набуті у процесі навчання та/або трудової діяльності	виконання типових нескладних завдань за визначеними правилами та інструкціями у різних типових ситуаціях з використанням інструментів	взаємодія в колективі для виконання завдань	виконання завдань під керівництвом з елементами самостійності

	Розуміння основних (загальних) процесів у навчанні та/або трудовій діяльності	оцінювання результатів виконання завдань відповідно до установлених критеріїв, застосування аргументації	продукування деталізованих усних і письмових повідомлень	індивідуальна відповідальність за результати виконання завдань у навчанні та/або трудовій діяльності
3	Здатність виконувати виробничі або навчальні завдання середньої складності за визначеними алгоритмами за встановленими нормами часу і якості			
	Загальні систематизовані знання у сфері освіти та/або професійної діяльності	виконання типових завдань у різних ситуаціях шляхом вибору і застосування основних методів, інструментів, матеріалів та інформації	здатність до ефективної роботи в команді. Сприйняття критики, порад і вказівок	самостійне виконання завдань під мінімальним керівництвом
	Розуміння основних (загальних) принципів, процесів і понять у навчанні та/або професійній діяльності	оцінювання результатів виконання завдань відповідно до критеріїв, які в основному заздалегідь обумовлені	продукування деталізованих усних і письмових повідомлень, зокрема у професійній діяльності	відповідальність за результати виконання завдань у навчанні та/або професійній діяльності
4	Здатність самостійно виконувати складні спеціалізовані виробничі чи навчальні завдання у певній галузі професійної діяльності або у процесі навчання, зокрема в нестандартних ситуаціях			
	Спеціалізовані фактологічні та теоретичні знання, набуті у процесі навчання та/або професійної діяльності	виконання складних спеціалізованих завдань, що передбачає прийняття рішень, у ситуаціях, що змінюються, зокрема в нестандартних ситуаціях	здійснення наставництва, передавання досвіду	самостійність у навчанні та/або професійній діяльності
	Розуміння принципів, методів, процесів у навчанні та/або професійній діяльності	планування власної роботи та в обмеженому контексті організація, контроль, оцінювання та коригування роботи інших	продукування складних деталізованих усних і письмових повідомлень, зокрема у професійній діяльності	відповідальність за результати навчання та/або професійної діяльності обмежена відповідальність за навчання та результати роботи інших

5	Здатність розв'язувати типові спеціалізовані задачі в певній галузі професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування положень і методів відповідної науки і характеризується певною невизначеністю умов			
	Широкі спеціалізовані фактологічні та теоретичні знання, набуті у процесі навчання та/або професійної діяльності, розуміння (усвідомлення) рівня цих знань	розв'язання типових спеціалізованих задач широкого спектра, що передбачає ідентифікацію та використання інформації для прийняття рішень	взаємодія, співробітництво з широким колом осіб (колеги, керівники, клієнти) для провадження професійної або навчальної діяльності	здійснення обмежених управлінських функцій та прийняття рішень у звичних умовах з елементами непередбачуваності
		планування, зокрема розподіл ресурсів, аналіз, контроль та оцінювання власної роботи та роботи інших осіб		покращення результатів власної навчальної та/або професійної діяльності і результатів діяльності інших здатність до подальшого навчання з деяким рівнем автономності
6	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у певній галузі професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів відповідної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов			
	Концептуальні знання, набуті у процесі навчання та професійної діяльності, включаючи певні знання сучасних досягнень	розв'язання складних непередбачуваних задач і проблем у спеціалізованих сферах професійної діяльності та/або навчання, що передбачає збирання та інтерпретацію інформації (даних), вибір методів та інструментальних засобів, застосування інноваційних підходів	донесення до фахівців і нефахівців інформації, ідей, проблем, рішень та власного досвіду в галузі професійної діяльності	управління комплексними діями або проектами, відповідальність за прийняття рішень у непередбачуваних умовах
	Критичне осмислення основних теорій, принципів, методів і понять у навчанні та		здатність ефективно формувати комунікаційну стратегію	відповідальність за професійний розвиток окремих осіб та/або груп осіб здатність до подальшого

	професійній діяльності			навчання з високим рівнем автономності
7	Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у певній галузі професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог			
	Спеціалізовані концептуальні знання, набуті у процесі навчання та/або професійної діяльності на рівні новітніх досягнень, які є основою для оригінального мислення та інноваційної діяльності, зокрема в контексті дослідницької роботи	розв'язання складних задач і проблем, що потребує оновлення та інтеграції знань, часто в умовах неповної/недостатньої інформації та суперечливих вимог	зрозуміле і недвозначне донесення власних висновків, а також знань та пояснень, що їх обґрунтують, до фахівців і нефаківців, зокрема до осіб, які навчаються	прийняття рішень у складних і непередбачуваних умовах, що потребує застосування нових підходів та прогнозування
	Критичне осмислення проблем у навчанні та/або професійній діяльності та на межі предметних галузей	провадження дослідницької та/або інноваційної діяльності	використання іноземних мов у професійній діяльності	відповідальність за розвиток професійного знання і практик, оцінку стратегічного розвитку команди здатність до подальшого навчання, яке значною мірою є автономним та самостійним
8	Здатність розв'язувати комплексні проблеми в галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та/або професійної практики			
	Найбільш передові концептуальні та методологічні знання в галузі науково-дослідної та/або професійної діяльності і на межі предметних галузей	критичний аналіз, оцінка і синтез нових та складних ідей	спілкування в діалоговому режимі з широкою науковою спільнотою та громадськістю в певній галузі наукової та/або професійної діяльності	ініціювання інноваційних комплексних проєктів, лідерство та повна автономність під час їх реалізації

		розроблення та реалізація проектів, включаючи власні дослідження, які дають можливість переосмислити наявне та створити нове цілісне знання та/або професійну практику і розв'язання значущих соціальних, наукових, культурних, етичних та інших проблем		соціальна відповідальність за результати прийняття стратегічних рішень здатність саморозвиватися і самовдосконалюватися протягом життя, відповідальність за навчання інших
9	Здатність визначати та розв'язувати соціально значущі системні проблеми у певній галузі діяльності, які є ключовими для забезпечення стійкого розвитку та вимагають створення нових системоутворювальних знань і прогресивних технологій			
	Нові концептуальні та методологічні знання в певній та суміжних галузях науково-дослідної та/або професійної діяльності, які набуті на основі особистого комплексного дослідження та є основою для відкриття нових напрямів і проведення подальших досліджень	критичний аналіз комплексних проблем, синтез нових складних ідей, зокрема у міждисциплінарних сферах розроблення та реалізація комплексних проектів, як правило, у рамках власної дослідницької школи, які дають змогу глибоко переосмислювати наявне і забезпечувати вагомий приріст нового системного знання та/або модернізації професійної практики, та розв'язання складних соціально значущих проблем з використанням дослідницько-інноваційних методів	лідерство, вільне компетентне спілкування в діалоговому режимі з широким колом фахівців, зокрема найвищої кваліфікації, та громадськістю в певній галузі наукової та/або професійної діяльності	ініціювання оригінальних дослідницько-інноваційних комплексних проектів, спрямованих на розв'язання складних соціально значущих проблем, лідерство та автономність під час їх реалізації глибоке усвідомлення та відповідальність за наукове обґрунтування стратегічних рішень, достовірність прогнозування розвитку суспільства безперервний саморозвиток і самовдосконалення, відповідальність за розвиток інших, зокрема в межах власної дослідницької школи

EQF Level Descriptors Architecture

LEVEL: 6		ARCHITECTURE		
EQF CATEGORIES →	KNOWLEDGE	SKILLS	COMPETENCE	
Architectural Creation & Architectural Creativity				
7 DIMENSIONS		GRADUATES IN ARCHITECTURE AT LEVEL 6 ARE EXPECTED:		
Architectural Creation & Architectural Creativity	Conceptualising, Designing, Materialising Architecture	To have advanced knowledge of the processes, concepts and cultural values guiding architectural creation	To have the advanced skills to formulate critically, elaborate creatively and translate innovatively into spatial forms their own architectural concepts	To be able to draw upon the knowledge and skills gained within their architectural studies so as to act and respond critically and creatively in different situations
	Re-thinking, Considering and Interpreting the Human Aspect of Architecture	To appreciate how architectural practice and creation both stems from, and shapes, our humanity	To demonstrate interpretative skill and a reflection of the human dimension in their creative architectural practice	To be able to draw upon experience gained within their architectural studies to operate with an ethical awareness and to encourage the development and foster the well-being of other individuals and groups
	Experimenting, Innovating & Researching through Architecture	To be aware of the research and experimentation dimension inherent in the architectural practice and creation relevant to architecture as creative discipline	To experiment in their architectural creative practice and demonstrate an emerging ability to handle complexity and unpredictability	To be able to draw upon experience gained within their architectural studies to respond with curiosity and an enquiring outlook to the world around them
	Theories, Histories & Cultures of Architecture	To have advanced knowledge and critical understanding of the main theories of architecture, as well as the dominant principles, values and core body of works created in different periods of history of architecture	To be able to access the information necessary to develop their architectural knowledge, using all appropriate media and sources, and to apply this knowledge to the creative architectural design processes	To be able to draw upon experience gained within their architectural studies to access knowledge and exercise critical judgement outside their discipline
	Technical, Environmental & Contextual Issues relating to Architecture	To have advanced knowledge of the range of materials, construction techniques, environments and contexts which underlie the act of architectural creation	To demonstrate the necessary technical mastery to achieve basic architectural creations	To be able to draw upon contextual awareness gained within their architectural studies and apply this in different situations

	<p>Communication, Collaboration & Interdisciplinarity in Architecture</p>	<p>To be aware of disciplines outside architecture and of the dynamic ways in which they interact with architecture</p>	<p>To demonstrate the capacity to work collaboratively with other architects as well as with specialists from other disciplines in creating architecture and communicate it effectively to others</p>	<p>To be able to contribute to the execution and management of activities or projects in an open and communicative manner</p>
	<p>Initiative & Enterprise through Architecture</p>	<p>To be aware of how architecture functions as a profession and as part of the creative industries To be aware of the key financial, business and legal aspects of the architecture as profession</p>	<p>To be pro-active in generating artefacts, events and opportunities for work within architectural practice</p>	<p>To be able to act resourcefully, initiating projects, innovative ideas and contributing decisively to the success of others</p>

LEVEL: 7		ARCHITECTURE		
EQF CATEGORIES →		KNOWLEDGE	SKILLS	COMPETENCE
Architectural Creation & Architectural Creativity				
7 DIMENSIONS		GRADUATES IN ARCHITECTURE AT LEVEL 7 ARE EXPECTED:		
Architectural Creation & Architectural Creativity	Conceptualising, Designing, Materialising Architecture	To have highly advanced knowledge of the processes, concepts and cultural values guiding architectural creation, some of which will be at the forefront of their field	To have developed to a high professional level their ability as architects to formulate critically, elaborate creatively and translate innovatively into spatial forms their own architectural concepts	To emerge as well-developed personalities, able to draw upon the knowledge and skills gained within their architectural studies so as to act and respond critically and creatively in situations that are complex, unpredictable and require new strategic approaches
	Re-thinking, Considering and Interpreting the Human Aspect of Architecture	To have developed highly advanced understanding of how architecture stems from, and shapes, our humanity	To demonstrate a high professional level of interpretative skill and a distinctive reflection of the human dimension in their architectural creations	To be able to draw upon experience gained within their architectural studies to operate with integrity and ethical commitment, encouraging the improvement of other individuals' and groups' life into public and private space and fostering the well-being of society at large
	Experimenting, Innovating & Researching through Architecture	To have highly advanced knowledge of concepts, methods and precedents that provide a basis for originality, innovation and/or research in their creative practice as architects	To demonstrate advanced skills in architectural creation, innovation and/or research, enabling them to use new means and develop new approaches, awareness and insight in their architectural practice	To be able to draw upon experience gained within their architectural studies to contribute innovative approaches, awareness and insight within society at large
	Theories, Histories & Cultures of Architecture	To have highly advanced knowledge and acute critical understanding of contemporary and historical architectural creations and the architectural theoretical discourses articulating related arts, technologies and human sciences	To have built upon their studies advanced skills to retrieve the basic issues, themes and values of the past and present day architectural debate and practice and to identify cultural representations on architectural forms To demonstrate specialised skills in accessing the information necessary to further develop their architectural knowledge, using all appropriate media and sources, and in applying this	To be able to draw upon experience gained within their architectural studies to process and manipulate present and past knowledge and exercise sophisticated critical judgement outside their discipline

		knowledge to their architectural creations	
Technical, Environmental & Contextual Issues relating to Architecture	To have highly advanced knowledge of the range of materials, techniques, environments and contexts which underlie the act of creating architecture	To demonstrate fully the advanced technical mastery required to achieve their architectural works such that technical and environmental issues offer no impediment to the creation, realisation and expression of their own artistic concepts but on the contrary to be creatively integrated into the design process	To be able to draw upon contextual, cultural and environmental awareness gained within their architectural studies and apply this effectively in a range of different situations
Communication, Collaboration & Interdisciplinarity in Architecture	To be critically aware of issues at the interface between architecture and disciplines outside it, and of the dynamic ways in which architects interact with their counterparts in the other creative & performing disciplines, humanities, engineering and sciences	Demonstrate advanced ability to integrate elements from different fields when working collaboratively in their discipline and communicating about it to others Demonstrate advanced skills to develop a trans and inter-disciplinary understanding To talk or write and sketch in a mature and sophisticated way about their architectural ideas and proposals To master fully the behavioural and communicative demands of public performance	To be able to draw upon experience gained within their architectural studies to manage and transform activities or projects in an open, confident and communicative manner, taking full responsibility for contributing to professional knowledge and practice
Initiative & Enterprise through Architecture	To have a highly developed understanding of how architecture functions as a profession in its own right and as part of the creative industries	To have a proven track record in generating architectural forms and pro-actively creating opportunities for work for themselves and other architects	To be able to act resourcefully, autonomously and with self-confidence, frequently initiating projects and otherwise contributing decisively to the success of those in which they play a team role

LEVEL: 8	ARCHITECTURE		
EQF CATEGORIES →	KNOWLEDGE	SKILLS	COMPETENCE
Architectural Creation & Architectural Creativity			
7 DIMENSIONS	GRADUATES IN ARCHITECTURE AT LEVEL 8 ARE EXPECTED:		
	to have knowledge at the most advanced frontier of their specialised architectural field and at the interface between this and other fields and disciplines.	to demonstrate in the formation, articulation and expression of their own architectural concepts or/ or creations the most advanced and specialised skills and techniques	to be able to draw upon experience gained within their advanced architectural studies to command authority in areas of specialist expertise and demonstrate conspicuous innovation and autonomy
Architectural Creation & Architectural Creativity	<p>Because of its individual nature, study in Architectural Creation & Architectural Creativity at Level 8 may embrace any or all of the 7 dimensions of the Creative & Performing Disciplines. However, in most cases, it will be expected to embrace aspects such as the following:</p>		
Making, Performing, Designing, Conceptualising	Knowing in depth all the relevant methods and techniques of inquiry related to a particular field of study of architecture	Integrating previous experience so as to demonstrate original creative insights in the domain of architecture Functioning with complete creative autonomy	Comprehending the transferability of their research capabilities to other fields Displaying professional, creative and scholarly integrity
Re-thinking, Considering and Interpreting the Human	Being fully familiar with architectural research dynamics, conclusions and implications of the results in the particular field of study of architecture	Extending and redefining in a significant way our understanding and/or relationship with architecture	Seeing their own shortcomings and untapped potential, and devising strategies for maximizing their performance
Experimenting, Innovating & Researching	Distinguishing between valuable and irrelevant inquiry and innovation in architecture, whether in the theoretical, practical and/or creative spheres	Framing research questions rigorously and lucidly - whether pertaining to practical, theoretical or creative issues, or a combination of these	Showing sustained commitment to the development of new ideas or practices at the forefront of any work or study context to which they apply themselves, including research
Theories, Histories & Cultures	Understanding high standards of architectural excellence in their own field		

	<p>Technical, Environmental & Contextual Issues</p> <p>Communication, Collaboration & Interdisciplinarity</p>	<p>Knowing the national and international context of architectural knowledge and practice production into which their work has been/will be disseminated</p>	<p>Talking or writing with complete authority about their special field within their discipline</p>	<p>Disseminating highly specialised information clearly and appropriately, in any relevant form and to different target audiences so as to improve public understanding of their field</p> <p>Establishing and maintaining cooperative relationships within the scholarly and creative community</p> <p>Responding with understanding and responsibility to critical considerations</p>
	<p>Initiative & Enterprise</p>	<p>Understanding the ownership rights of those who might be affected by their research work (e.g. copyright, intellectual property rights, confidential information, ethical questions)</p> <p>Appreciating the economic potential and utilisation of their output</p>	<p>Realising goals defined at the outset of their projects, whilst making appropriate adjustments to these in the light of their research experience</p>	

Projekt Sektorowej Ramy Kwalifikacji dla sektora telekomunikacyjnego w Polsce «SRK Tele» Charakterystyki poziomów SRK Tele

1.4. Charakterystyka poziomu 6 SRK Tele

Charakterystyka poziomu 6 PRK		
Wiedza	Umiejętności	Kompetencje społeczne
<p><i>Zna i rozumie:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ w zaawansowanym stopniu – fakty, teorie, metody oraz złożone zależności między nimi; ✓ różnorodne, złożone uwarunkowania prowadzonej działalności. 	<p><i>Potrafi:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ innowacyjnie wykonywać zadania oraz rozwiązywać złożone i nietypowe problemy w zmiennych i nie w pełni przewidywalnych warunkach; ✓ samodzielnie planować własne uczenie się przez całe życie; ✓ komunikować się z otoczeniem, uzasadniać swoje stanowisko. 	<p><i>Jest gotów do:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ kultywowania i upowszechniania wzorów właściwego postępowania w środowisku pracy i poza nim; ✓ samodzielnego podejmowania decyzji, krytycznej oceny działań własnych, działań zespołów, którymi kieruje i organizacji, w których uczestniczy, przyjmowania odpowiedzialności za skutki tych działań
Charakterystyka poziomu 6 SRK Tele		
<p>Wiedza ogólna – Zna i rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ szczegółowo strukturę i zasady funkcjonowania sieci i systemów telekomunikacyjnych; ✓ jak działa sektor telekomunikacyjny oraz instytucje państwowe i samorządowe związane z obszarem infrastruktury telekomunikacyjnej; ✓ złożone zależności pomiędzy zapewnieniem, bezpieczeństwem i funkcjonalnością stosowanych rozwiązań przy budowie i eksploatacji sieci telekomunikacyjnych, a efektywnością ekonomiczną; ✓ język angielski w stopniu komunikatywnym w branży 	<p>Umiejętności ogólne – Potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ opracowywać niestandardowe rozwiązania projektowe zgodne z aktualną sztuką inżynierską i wymogami prawa i norm; ✓ sprostać nieustannym zmianom w otoczeniu zewnętrznym sektora telekomunikacyjnego; ✓ przekazywać swoją wiedzę innym uczestnikom procesu budowlanego i podległemu personelowi; ✓ pozyskiwać nowe zlecenia na usługi i nowych podwykonawców; ✓ pracować w stresie, w grupie, planować, przewidywać; ✓ samodzielnie wykonywać funkcje i czynności związane z prowadzeniem projektów, w tym: <ul style="list-style-type: none"> – wykorzystywać narzędzia informatyczne do projektowania, 	<p>Kompetencje społeczne ogólne – jest gotów do:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ podejmowania odpowiedzialności, wykazywania innowacyjności w zakresie przydzielonych zadań; ✓ motywowania pracowników, do przestrzegania przepisów, najlepszych praktyk oraz etyki zawodowej; ✓ tworzenia i utrzymywania dobrych relacji interpersonalnych ze zleceniodawcami oraz z podwykonawcami; ✓ podejmowania inicjatyw poprawiających efektywność projektów oraz wyniki ekonomiczne swojej organizacji;

budowlano-telekomunikacyjnej.	<ul style="list-style-type: none"> - posługiwać się językiem angielskim w procesie projektowania, budowy i eksploatacji infrastruktury telekomunikacyjnej; - organizować i rozliczać wykonywanie robót i usług. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ systematycznego podnoszenia swoich kwalifikacji zawodowych poprzez samokształcenie, udział w szkoleniach, kursach, prezentacjach, targach; ✓ samodzielnego podejmowania decyzji.
<p>Wiedza zawodowa – Zna i rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ przepisy prawa budowlanego, telekomunikacyjnego, pokrewne i branżowe dotyczące projektowania, budowy i eksploatacji infrastruktury telekomunikacyjnej; ✓ zasady obowiązujące w procesie inwestycyjnym, w tym prawa i obowiązki jego uczestników oraz zasady zarządzania nieruchomościami w zakresie budowlanych obiektów telekomunikacyjnych; ✓ wymagania specjalistyczne w telekomunikacji dotyczące stosowanych metod, technologii i standardów; ✓ jak metody i techniki sektora telekomunikacyjnego mają być stosowane w usprawnianiu procesów projektowania, budowy, utrzymania, zarządzania i rozbiórki obiektów budowlanych. 	<p>Umiejętności zawodowe – Potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ projektować sieci telekomunikacyjne w różnych technologiach w sposób zgodny z wymogami przepisów prawa budowlanego, telekomunikacyjnego, przepisów pokrewnych i branżowych, oraz zasadami wiedzy technicznej; ✓ wykonywać samodzielne funkcje techniczne w budownictwie obejmujące: <ul style="list-style-type: none"> - projektowanie i sprawowanie nadzoru autorskiego, - weryfikację projektów architektoniczno-budowlanych, - sprawowanie kontroli technicznej utrzymania obiektów budowlanych; ✓ pozyskiwać nowe zlecenia na usługi i nowych podwykonawców w zakresie projektowania, budowy i eksploatacji infrastruktury telekomunikacyjnej; ✓ wykonywać odbiory techniczne budów infrastruktury telekomunikacyjnej; ✓ koordynować, monitorować i rozliczać prace podwykonawców zaangażowanych w realizację prowadzonych projektów. 	<p>Kompetencje społeczne zawodowe – Jest gotów do:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ podejmowania odpowiedzialności i wykazywania innowacyjności w zakresie projektowania, budowy, i eksploatacji infrastruktury telekomunikacyjnej; ✓ stosowania przepisów prawa budowlanego, telekomunikacyjnego, przepisów pokrewnych i branżowych, oraz dobrych praktyk; ✓ ponoszenia odpowiedzialności za prawidłową realizację projektów.

1.4.1. Profil posiadacza kwalifikacji sektorowej na poziomie SRK 6

Profil posiadacza kwalifikacji sektorowej na poziomie SRK 6 – Poziom Eksperta wykonującego samodzielnie zadania dotyczące projektów budownictwa telekomunikacyjnego.

Skutecznie działa w zmiennym środowisku budownictwa i telekomunikacji oraz branż powiązanych. Rozumie perspektywę branży telekomunikacyjnej. Rozwiązuje złożone, nietypowe problemy w obszarze infrastruktury telekomunikacyjnej. Proponuje nowe rozwiązania. Zarządza, kontroluje i ocenia projekty oraz ich realizację. Planuje uczenie się swoje i swoich podwładnych i prowadzi szkolenia, instruktarze. Potrafi przekazać wiedzę. Podejmuje zarówno samodzielne decyzje, jak i współpracuje w zespole, czy też kieruje zespołem pracowników. Podnosi swoje kwalifikacje poprzez samokształcenie się i udział w szkoleniach, kursach, itp.

Przykład stanowiska wymagającego kwalifikacji z danego poziomu: Inżynier projektu.

1.4.2. Przykład kwalifikacji zawodowej na poziomie SRK 6

1. Kwalifikacja sektorowa na poziomie SRK 6: Certyfikat „Prowadzenia i nadzoru nad projektami budownictwa telekomunikacyjnego”

Zakres kwalifikacji sektorowej: uprawnienia do prowadzenia inwestycji telekomunikacyjnych w zakresie projektu

Podbudowa: Kwalifikacje pełne na poziomie PRK 6 – Wymagane wykształcenie wyższe techniczne potwierdzone kwalifikacją na poziomie min. PRK 6, tj. ukończone studia pierwszego stopnia na kierunku z zakresu telekomunikacja lub pokrewnym;

2. Kolejny poziom rozwoju zawodowego w ścieżce specjalistycznej lub kierowniczej

Podbudowa: Kwalifikacje pełne na poziomie PRK 6 – jak w punkcie 1

w celu uzyskania np.:

1) **Stanowiska** – Menedżer kontraktu;

2) **Kwalifikacji sektorowych na poziomie SRK 6**

Projektant i/lub Kierownik budowy, Inspektor nadzoru inwestorskiego – Decyzja o nadaniu uprawnień budowlanych w specjalności telekomunikacyjnej w ograniczonym zakresie

Zakres kwalifikacji sektorowej: uprawnienia do projektowania obiektu budowlanego lub/i kierowania robotami budowlanymi, pełnienia nadzoru inwestorskiego; specjalność uprawnień budowlanych – Instalacyjna w zakresie sieci, instalacji i urządzeń telekomunikacyjnych;

3) **Kwalifikacji sektorowych na poziomie SRK 7**

w celu uzyskania np.:

a) **Certyfikat „Prowadzenia i nadzoru nad inwestycjami budownictwa telekomunikacyjnego”**

Zakres kwalifikacji sektorowej: uprawnienia do prowadzenia inwestycji telekomunikacyjnych w zakresie kontraktu.

Podbudowa: Kwalifikacje pełne na poziomie min. PRK 6 – Wymagane wykształcenie wyższe techniczne potwierdzone kwalifikacją na poziomie preferowanym PRK 7 (min. PRK 6), tj. preferowane ukończone studia drugiego (min. pierwszego) stopnia na kierunku z zakresu telekomunikacja lub pokrewnym,
albo

Podbudowa: Kwalifikacje pełne na poziomie PRK 7

Wymagane wykształcenie wyższe techniczne, potwierdzone kwalifikacją na poziomie min. PRK 7, tj. ukończone studia drugiego stopnia na kierunku odpowiednim dla danej specjalności; Kierunki studiów drugiego stopnia wyższych odpowiednie dla danej specjalności:

- telekomunikacji,
- elektrotechniki lub elektroniki lub elektroniki i telekomunikacji, umożliwiające uzyskanie wiedzy i umiejętności w zakresie telekomunikacji,
- miernictwa elektrycznego i telekomunikacji,

w celu uzyskania np.:

- b) **Decyzji o nadaniu** – uprawnień budowlanych w specjalności telekomunikacyjnej bez ograniczeń; do projektowania obiektu budowlanego lub/i kierowania robotami budowlanymi związanymi z obiektem budowlanym w zakresie:
 - telekomunikacji przewodowej wraz z infrastrukturą telekomunikacyjną oraz
 - telekomunikacji radiowej wraz z infrastrukturą towarzyszącą;
- c) **Decyzji o nadaniu** – tytułu rzeczoznawcy budowlanego w [zakresie projektowania obiektu budowlanego lub/i kierowania robotami budowlanymi] w telekomunikacji [przewodowej lub/i radiowej].

1.5. Charakterystyka poziomu 7 SRK Tele

Charakterystyka poziomu 7 PRK		
Wiedza	Umiejętności	Kompetencje społeczne
<p><i>Zna i rozumie:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ w pogłębiony sposób wybrane fakty, teorie, metody oraz złożone zależności między nimi, także w powiązaniu z innymi dziedzinami; ✓ różnorodne, złożone uwarunkowania i aksjologiczny kontekst prowadzonej działalności. 	<p><i>Potrafi:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ wykonywać zadania oraz formułować i rozwiązywać problemy, z wykorzystaniem nowej wiedzy, także z innych dziedzin; ✓ samodzielnie planować własne uczenie się przez całe życie i ukierunkowywać innych w tym zakresie; ✓ komunikować się ze zróżnicowanymi kręgami odbiorców, odpowiednio uzasadniać stanowiska. 	<p><i>Jest gotów do:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ tworzenia i rozwijania wzorów właściwego postępowania w środowisku pracy i życia; ✓ podejmowania inicjatyw, krytycznej oceny siebie oraz zespołów i organizacji, w których uczestniczy; ✓ przewodzenia grupie i ponoszenia odpowiedzialności za nią.
Charakterystyka poziomu 7 SRK Tele		
<p>Wiedza ogólna – Zna i rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ różnorodne uwarunkowania funkcjonowania sektora telekomunikacyjnego oraz instytucji państwowych i samorządowych związanych z obszarem infrastruktury telekomunikacyjnej; ✓ złożoność zależności w zakresie zapewnienia, bezpieczeństwa pracy i funkcjonowania, a efektywnością w procesach dotyczących kontraktów; ✓ metody posługiwania się narzędziami IT; ✓ język angielski w stopniu komunikatywnym i tłumaczy teksty techniczne z branży budowlano-telekomunikacyjnej. 	<p>Umiejętności ogólne – Potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ opracowywać unikalne projekty zgodnie z aktualną sztuką inżynierską i wymogami prawa i norm; ✓ samodzielnie rozwiązywać różnorodne problemy związane z realizacją przydzielonych zadań; ✓ komunikatywnie przekazać swoją wiedzę innym; ✓ pozyskiwać nowe zlecenia, zgłaszać do akceptacji nowe kontrakty i poszukiwać nowych podwykonawców; ✓ organizować własny czas pracy oraz podległych osób, planować, przewidywać; ✓ samodzielnie wykonywać funkcje i czynności związane z zarządzaniem kontraktami, w tym: <ul style="list-style-type: none"> – wykorzystywać narzędzia IT, 	<p>Kompetencje społeczne ogólne – jest gotów do:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ podejmowania odpowiedzialności i wykazywania innowacyjności; ✓ wykazywania wysokiej dbałości o stosowanie przepisów prawa budowlanego, telekomunikacyjnego, przepisów pokrewnych i branżowych, oraz dobrych praktyk; ✓ pracy w stresie, w grupie; ✓ motywuje pracowników do przestrzegania etyki zawodowej; ✓ stosowania najlepszych praktyk i tworzenia dobrych relacji interpersonalnych z otoczeniem; ✓ podejmowania inicjatyw, mających

	<ul style="list-style-type: none"> – posługiwać się językiem angielskim; ✓ skutecznie egzekwować od podległych pracowników i podwykonawców terminowej i dobrej jakości realizacji robót oraz usług. 	na celu doskonalenie efektywności i wyników ekonomicznych.
<p>Wiedza zawodowa – Zna i rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ dogłębnie strukturę i zasady funkcjonowania sieci telekomunikacyjnej; ✓ przepisy prawa gospodarczego, handlowego, kodeksu cywilnego, administracyjnego, o zamówieniach publicznych, działalności przedsiębiorstw, postępowañ przetargowych oraz zawierania i prowadzenia umów; ✓ przepisy prawa budowlanego, telekomunikacyjnego, przepisy pokrewne i wykonawcze o kontraktach (tj. o projektowaniu i budowie telekomunikacyjnych obiektów budowlanych oraz utrzymaniu i zarządzaniu infrastrukturą telekomunikacyjną); ✓ normy i wymagania branż budownictwa i telekomunikacji oraz branż związanych, w zakresie dotyczącym kontraktów; ✓ wymagania bezpieczeństwa i ochrony zdrowia ze względu na specyfikę realizowanego kontraktu; ✓ zasady procesu inwestycyjnego, w tym praw i obowiązków uczestników procesu budowlanego; ✓ zasady zarządzania nieruchomościami w zakresie budowlanych obiektów telekomunikacyjnych; ✓ wymagania specjalistyczne w telekomunikacji o: <ul style="list-style-type: none"> – stosowanych metodach, technologiach i standardach; – szczególnych przepisach prawa w ww. zakresie. 	<p>Umiejętności zawodowe – Potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ samodzielnie wykonywać funkcje techniczne w budownictwie obejmujące: <ul style="list-style-type: none"> – projektowanie, sprawowanie nadzoru autorskiego, – weryfikację projektów architektoniczno - budowlanych, – kierowanie budową lub innymi robotami budowlanymi; – kierowanie wytwarzaniem konstrukcyjnych elementów budowlanych oraz nadzór i kontrolę techniczną wytwarzania tych elementów, – sprawowanie kontroli technicznej utrzymania obiektów budowlanych; obiekty budowlane powinny być w czasie ich użytkowania poddawane przez właściciela lub zarządcę kontroli; ✓ opracowywać kontrakty i dokumentację techniczną w sposób zgodny z ustaleniami przepisów prawa budowlanego, telekomunikacyjnego, przepisów pokrewnych i wykonawczych oraz zasadami wiedzy technicznej; ✓ organizować prace przy budowie i eksploatacji infrastruktury telekomunikacyjnej zgodnie z przepisami prawa i normami branżowymi. 	<p>Kompetencje społeczne zawodowe – Jest gotów do:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ podejmowania odpowiedzialności i wykazywania innowacyjności w zakresie projektowania, budowy, i eksploatacji infrastruktury telekomunikacyjnej; ✓ organizowania udziału w opracowaniu kontraktu osób posiadających właściwą wiedzę, kwalifikacje i kompetencje; ✓ ponoszenia odpowiedzialności za prawidłowy proces realizacji budowy; ✓ wykorzystania pełni swej wiedzy i umiejętności specjalistycznych przy projektowaniu, budowie i eksploatacji infrastruktury telekomunikacyjnej; ✓ podejmowania właściwej oceny szans i przeciwdziałaniu różnorodnym zagrożeniom związanym z budową i eksploatacją infrastruktury telekomunikacyjnej.

1.5.1. Profil posiadacza kwalifikacji sektorowej na poziomie SRK 7

Profil posiadacza kwalifikacji sektorowej na poziomie SRK 7 – Poziom kierownika zespołu wykonującego zadania dotyczące kontraktów w zakresie budownictwa telekomunikacyjnego.

Skutecznie działa w zmiennym środowisku budownictwa i telekomunikacji oraz branż powiązanych. Rozumie perspektywę branży telekomunikacyjnej. Rozwiązuje złożone, nietypowe problemy w obszarze infrastruktury telekomunikacyjnej. Proponuje nowe rozwiązania. Zarządza, kontroluje i ocenia kontrakty obejmujące projekty, roboty budowlane oraz ich realizację. Planuje uczenie się swoje i swoich podwładnych i prowadzi szkolenia, instruktarze. Potrafi przekazać wiedzę. Podejmuje zarówno samodzielne decyzje, jak i kieruje zespołem pracowników i ponosi za niego odpowiedzialność. Podnosi swoje kwalifikacje przez poprzez samodoszkalanie się i udział w szkoleniach, kursach, itp.

Przykład stanowiska wymagającego kwalifikacji z danego poziomu: Menedżer kontraktu.

1.5.2. Przykład kwalifikacji zawodowej na poziomie SRK 7

1. Kwalifikacja sektorowa na poziomie SRK 7: Certyfikat „Prowadzenia i nadzoru nad inwestycjami budownictwa telekomunikacyjnego”

Zakres kwalifikacji sektorowej: uprawnienia do prowadzenia inwestycji telekomunikacyjnych w zakresie kontraktu

Podbudowa: Kwalifikacje pełne na poziomie min. PRK 7 – Wymagane wykształcenie wyższe techniczne potwierdzone kwalifikacją na poziomie min. PRK 7, tj. preferowane ukończone studia drugiego stopnia na kierunku z zakresu telekomunikacja lub pokrewnym

2. Kolejny poziom rozwoju zawodowego w ścieżce specjalistycznej lub kierowniczej

Podbudowa: Kwalifikacje pełne na poziomie PRK 7 – jak w punkcie 1.

w celu uzyskania np.:

- 1) **Stanowiska** – Dyrektora ds. inwestycji;
- 2) **Kwalifikacji sektorowych na poziomie SRK 7**

Podbudowa: Kwalifikacje pełne na poziomie PRK 7 – Wymagane wykształcenie wyższe techniczne, potwierdzone kwalifikacją na poziomie min. PRK 7, tj. ukończone studia drugiego stopnia na kierunku odpowiednim dla danej specjalności; Kierunki studiów wyższych drugiego stopnia odpowiednie dla danej specjalności:

- telekomunikacji,
- elektrotechniki lub elektroniki lub elektroniki i telekomunikacji, umożliwiające uzyskanie wiedzy i umiejętności w zakresie telekomunikacji,
- miernictwa elektrycznego i telekomunikacji,

w celu uzyskania np.:

Навчальне видання

Рамки кваліфікацій у Європейському освітньому просторі

**Видання здійснено в рамках проекту Європейського Союзу
544524-TEMPUS-1-2013-1-PL-TEMPUS-SMHES**

**Укладачі: Захарченко Вадим Миколайович
Міусов Михайло Валентинович
Парменова Дана Георгіївна**

Укр. мовою

Підп. до друку
Формат 60×84/16. Папір офсет. Ум.друк. арк.
Тираж пр. Зам. №

НУ «ОМА», центр «Видавінформ»
65029, м. Одеса, Дідріхсона,8, корп.7
Свідоцтво ДК №1292 від 20.03.2003
Тел./факс:(0482)34-14-12
publish@ma/odessa.ua